

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

НЯСВІЖ РЫХТУЕЦЦА СТАЦЬ КУЛЬТУРНАЙ СТАЛІЦАЙ БЕЛАРУСІ-2012

С. 6 — 7

Фота Юрыя ІВАНОВА

ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ «К»

Чытачы «К»
задавалі
надзённыя
пытанні,
датычныя
аховы
гісторыка-
культурнай
спадчыны

ВАШ
І НАШ
ПЛАН
НА
ГОД

С. 4 — 5, 12 — 13

С. 9

С. 8

Дубль 2

С. 11

“Гатоўнасць аддаць сябе іншым...”

Светлыя дні Ражджства Хрыстова з’яўляюцца важным часам для культурнага жыцця краіны. 10 студзеня ў сталічным Палацы Рэспублікі з удзелам Кіраўніка дзяржавы Аляксандра Лукашэнкі, а таксама Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі прайшла цырымонія ўзнагароджання лаўрэатаў прэміі “За духоўнае адраджэнне” і лаўрэатаў спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва. У традыцыйна ўрачыстай і цёплай атмасферы святочнай сцэны Палаца Рэспублікі на адрас лаўрэатаў — артыстаў і мастакоў, музыкантаў і навукоўцаў, прадстаўнікоў духавенства і ўрачоў — гучалі словы падзякі за ўнёсак у культурны складнік Бацькаўшчыны, у развіццё духоўнасці, сацыяльнай сферы. Сімвалічна, што гэтым днём гасцей і ўдзельнікаў цырымоніі віталі на лэсвіцах унутры Палаца Рэспублікі маленькія анёлы Любові і Дабрыні — сімвалы вялікага свята і, спадзяёмся, усяго надыходзячага года, абвешчанага ў нашай краіне годам кнігі.

Асабліва сёлетняй цырымоніі стала ўручэнне яшчэ і прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі

Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі і Падзякі Кіраўніка дзяржавы ўдзельнікам дзіцячага конкурсу “Еўрабачанне-2011” ды іхнім педагогам.

“Нацыянальная культура, якая аб’яўляецца на хрысціянскія традыцыі і славянскія праваслаўныя карані — адна з крыніц унутранай моцы беларускага народа. Культура — наш духоўны хлеб”, — падкрэсліў Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка ў сваім віншавальным слове да прысутных, распачынаючы ўрачыстасці.

«Беларуская дзяржава падтрымлівае і заўсёды будзе падтрымліваць сферу айчыннай культуры», — значыць Кіраўнік дзяржавы. Па словах Аляксандра Лукашэнкі, заснаванне прэміі “За духоўнае адраджэнне” і спецыяльных прэміі Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва з’яўляецца найлепшай дэманстрацыяй таго, якое значэнне ў Беларусі надаецца духоўным каштоўнасцям і чалавечым справам.

У прывітальным слове Лідарам краіны адзначана, што такой моцнай падтрымкі, якую дзяржава аказвае айчыннай культуры ў апошнія гады, не было ніколі. Штогод мільярд рублёў укладаюцца ў аднаўленне помнікаў доўгавядучага ў Полацку, Гомелі, Міры, Нясвіжы ды іншых кутках Беларусі. Адраджаны ў сваім характэры Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета, новае жыццё атрымліваюць будынкі іншых тэатраў, музеяў, Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Дзяржава выступае галоўным спонсарам, мецэнатам праектаў і пачынаў майстроў мастацтваў. Разнастайнасць талентаў дэманструюць фестывалі “Славянскі базар у Віцебску”, “Александрыя збірае сяброў”, “Лістапад”, іншыя культурныя акты.

“Беларуская цывілізацыя стваралася не агнём і мячом, а мудрасцю

і словам. Менавіта наша зямля дала чалавецтву такіх светачаў хрысціянства, як Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі. Тут з’явіўся на свет выбітны асветнік Францыск Скарына, які 495 гадоў таму падарыў усходнім славянам першае друкаванае выданне. Беларусь узбагаціла сусветную культуру паэзіяй Янкі Купалы, Якуба Коласа, 130-годдзе якіх мы адзначаем сёлета”, — адзначыў Прэзідэнт. На думку Кіраўніка дзяржавы, абвешчэнне ў Беларусі года кнігі павінна надаць новы імпульс развіццю грамадства і адкрыць шырокія гарызонты ў духоўнай сферы.

Звяртаючыся да ўзнагароджаных, беларускі Лідар адзначыў: “Вы асабістым прыкладам даказалі: для таго, каб дапамагчы людзям, не абавязкова мець неверагодныя багацці. Галоўнае — мець шчодрое сэрца і гатоўнасць аддаваць сябе іншым...”

“Мы здолелі перажыць няпросты перыяд без катастроф і страт. І дапамаглі нам найлепшыя рысы нашага нацыянальнага характэру: міласэрнасць і дабрыню, душэўная шчодрасць і гатоўнасць падзяліцца ўсім, што маем”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка пад час свайго выступлення.

“Галоўная мэта беларускай культуры на сёння — кансалідацыя грамадства, садзейнічанне ўмацаванню беларускай дзяржаўнасці. Народ чакае ад нашых майстроў мастацтва твораў, якія знойдуць водгук у мільёнаў”, — сказаў Прэзідэнт.

Кіраўнік дзяржавы ўручыў узнагароды і асабіста падзякаваў кожнаму з лаўрэатаў і ўганараваных.

Вечар жа ў Палацы Рэспублікі завяршыўся канцэртамі майстроў мастацтваў Беларусі.

На здымку: пад час цырымоніі ўручэння прэміі. Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

Конкурс “Мастацтва кнігі-2012” у Год кнігі

24 — 25 студзеня Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь будзе праведзены Нацыянальны конкурс “Мастацтва кнігі-2012” у мэтах далейшага развіцця кніжнага мастацтва, павышэння мастацкай і паліграфічнай культуры беларускай кнігі, папулярнасці найлепшых дасягненняў выдавецтваў рэспублікі за 2010 — 2011 гады.

На конкурсе будзе прадстаўлены шэраг намінацый. Галоўная з іх — Гран-пры — намінацыя “Трыумф” (з уручэннем дыплама імя Францыска

Скарыны і памятнага знака-сімвала “Вялікі залаты фаліант”).

Акрамя таго, маюць быць і тэматычныя намінацыі (з уручэннем спецыяльнага дыплама і памятнага знака-сімвала “Малы залаты фаліант”): “ЛІТ-фармат” (выданні літаратурна-мастацкага кірунку), “Падручнік новага стагоддзя” (выданні навучальнага кірунку), “Фотапозірк” (фотаальбомы, фотакнігі), “Разам з кнігай мы расцём” (кнігі для дзяцей і юнацтва), “Залатыя скрыжалі” (даведчаныя і энцыклапедычныя выданні), “АРТ-кніга” (выданні па выяўленчым мастацтве, факсімільныя, рэтрапрынты, бібліяфільскія выданні), “Эўрыка” (навуковыя, навукова-папулярныя выданні), “Духоўнасць” (выданні духоўна-асветніцкага кірунку).

Таксама абвешчаны і спецыяльныя намінацыі (з уручэннем спецыяльнага дыплама і памятнага знака-сімвала “Малы залаты фаліант”): “За ўклад у захаванне духоўнай спадчыны”, “За прапаганду чытання”, “Садружнасць” (сумесныя выдавецкія праекты). І апошняя, чацвёртая, намінацыя — персанальная (з уручэннем спецыяльнага дыплама і памятнага знака-сімвала “Малы залаты фаліант”): “Майстэрства” (лепшаму альянтару, лепшаму дызайнеру, лепшаму фотамастаку кнігі).

Таксама днямі было абвешчана аб тым, што падпіска на 25-томнае выданне творчай спадчыны Уладзіміра Караткевіча прадоўжана да канца лютага бягучага года. Па ўмовах падпіскі, трэба ўнесці грошы за першы і апошні том збору твораў і накіраваць у выдавецтва “Мастацкая літаратура” ліст з паведамленнем аб аплаце.

Як паведамляе прэс-служба Урада, Савет Міністраў краіны зацвердзіў пастановай № 17 ад 6 студзеня Дзяржаўную праграму “Замкі Беларусі” на 2012 — 2018 гг.

Мэта Дзяржаўнай праграмы — стварэнне спрыяльных умоў для захавання, аднаўлення і рацыянальнага выкарыстання аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, развіцця ўнутранага і ўязнога турызму. Дакументам прадугледжана рэалізацыя шэрагу мерапрыемстваў па захаванні гісторыка-культурных каштоўнасцей з улікам асаблівасцей вонкавага аблічча аб’ектаў (сілуэты замкаў, прыроднае асяроддзе, ландшафт), наяўнасць у кожным з іх характэрных рыс.

Чакаецца, што рэалізацыя Дзяржпраграмы “Замкі Беларусі” будзе садзейнічаць адраджэнню ды

стаўрацыйна-абнаўленчых работ на 38 аб’ектах, іх прыстасаванне і экspanаванне.

Як адзначылі ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, мерапрыемствы праграмы маюць рэалізоўвацца па чатырох кірунках:

рэстаўрацыя, рэканструкцыя і прыстасаванне запланаваны на 7 помніках архітэктуры: Старым замкам у Гродне, Лідскім і Любчанскім замках, завяршэнне работ на Камянецкай вежы, добраўпарадкаванне паркаў, прылеглых да замкавага комплексу ў Міры, да палацава-паркавага ансамбля ў Нясвіжы; правядзенне кансервацыі з частковай рэстаўрацыяй — на 7 аб’ектах гісторыка-культурнай спадчыны, якія захаваліся часткова: Навагрудскім, Крэўскім, Гальшанскім замках, а таксама рэштках замкаў у Геранёнах Іўеўскага раёна, Смалянах Аршанскага раёна, Быхаве, пасёлку Тэльман Брагінскага раёна;

Дзяржпраграма “Замкі Беларусі”: 38 аб’ектаў на сем гадоў

захаванню культурнай і духоўнай спадчыны Беларусі, умацаванню прэстыжу краіны ў міжнароднай супольнасці, уключэнню гісторыка-культурных каштоўнасцей абарончага тыпу ў культурную і эканамічную сферы, пашырэнню разнастайнасці і геаграфіі турыстычных маршрутаў, што, у сваю чаргу, дапаможа прыцягнуць у краіну больш замежных турыстаў і павялічыць грашовыя паступленні ў дзяржаўны бюджэт.

Фінансаванне праграмы, як паведамляе прэс-служба Урада, ажыццяўляецца за кошт сродкаў, прадугледжаных у рэспубліканскім і мясцовым бюджэтах, а таксама за кошт уласных сродкаў арганізацый-выканаўцаў ды іншых крыніц. У 2012 — 2018 гг. на рэалізацыю патрабуюцца сродкі ў памеры больш за 131 млрд. рублёў, у тым ліку з рэспубліканскага бюджэту — 2,5 млрд., з мясцовых бюджэтаў — каля 129 млрд., сродкаў інвестараў — 25 млн. Акрамя таго, на гэтыя мэты будуць накіраваны сродкі па Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграме, якая штогод зацвярджаецца Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Па шэрагу аб’ектаў фінансаванне запланавана пры рэалізацыі іншых праграм.

Дзяржпраграма скіравана на каардынацыю мерапрыемстваў па захаванні, кансервацыі, рэстаўрацыі, прыстасаванні замкаў у сённяшняй планіравачай сістэме населеных пунктаў. Сёння большасць замкаў, іх фрагментаў і рэшткаў знаходзяцца ў незадавальняючым стане. Праграмай прадугледжана правядзенне рэ-

добраўпарадкаванне тэрыторыі 19 помнікаў археалогіі, на якіх размяшчаліся замкі ў в. Жабера Драгічынскага раёна, в. Крыўляны Жабінкаўскага раёна, Браслаўскі і Заслаўскі замкі;

плануецца правесці работы па музефікацыі на 5 помніках археалогіі: гарадзішчы ў Тураве і Мілаградзе Рэчыцкага раёна, замчышчы ў Глуску і Рыжавічах Шклоўскага раёна і ў Мінску.

Дзяржпраграма распрацавана ў адпаведнасці з даручэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, дадзеным 16 снежня 2010 года. Яе заказчыкам выступае Міністэрства культуры, аб’яўкаўнакмы, Мінскі гарвыканкам, заказчык-каардынатар — Міністэрства культуры краіны. Заказчыкі Дзяржпраграмы ў рамках сваёй кампетэнцыі будуць ажыццяўляць кантроль за выкананнем закладзеных у праграму мерапрыемстваў. Штогод да 10 лютага ў Міністэрства культуры павінны прадстаўляцца справаздачы аб ходзе яе рэалізацыі, на аснове якіх Мінкультуры да 25 лютага будзе прадстаўляць інфармацыю ў Савет Міністраў.

Пастанова ўступае ў сілу пасля афіцыйнага апублікавання.

Тэму захавання і адраджэння нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны ў матэрыяльных і нематэрыяльных яе праявах працягвае “гарачая лінія” з начальнікам упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігарам Чарняўскім.

Матэрыялы яе чытайце на стар. 4 — 5, 12 — 13.

Аб’ява *

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:
— **загадчык кафедры жывапісу;**
— **загадчык кафедры рэжысуры.**

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрэс кадры; тэлефон: 292-77-34.

Ю.Ч.

12 студзеня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылася сустрэча кіраўніцтва Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з прадстаўнікамі дыпламатычных місій і культурных цэнтраў замежных дзяржаў, акрэдытаваных у нашай рэспубліцы. Мерапрыемства праводзілася пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў нашай краіны.

На пачатку выступлення Павел Латушка адзначыў і тое, што на сённяшні дзень для Міністэрства на першы план выходзіць задача больш эфектыўнага выкарыстання дзяржаўных сродкаў, прывучаных для ўтрымання сістэмы культуры.

— Бюджэтная палітыка ў сферы культуры пераарыентаецца сёння з кіравання выдаткамі на кіраванне вынікамі, — сказаў міністр. — У апошні час намі актыўна ўкараняецца сістэма фінансавання ў сферы культуры, што прадугледжвае фінансаванне і сеткі ўстаноў, і культурных праектаў, прычым як дзяржаўных арганізацый, так і прыватных. Міністэрства пла-

пярэм’ерам Анатолям Тозікам. Цягам бягучага года плануецца правесці шэраг адметных імпрэз, а ў кастрычніку адбудзецца тэатралізаваная рэканструкцыя гістарычных падзей 1812-га на рацэ Бярэзіне.

Пасля заканчэння мерапрыемства шматлікія прадстаўнікі пасольстваў, акрэдытаваных у нашай краіне, адзначылі карэспандэнту “К” важнасць стасункаў з кіраўніцтвам Міністэрства культуры. Прыкладна адно з меркаванняў.

— Я ўдзельнічаю ў падобнай сустрэчы ўжо другі раз, — расповеў саветнік Пасольства Рэспублікі Кіргізія ў Рэспубліцы Бе-

Дыпламатыя супрацоўніцтва

Фота Юрыя ІВАНОВА

У сустрэчы прынялі ўдзел таксама і прадстаўнікі вядучых устаноў сферы культуры — Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, Інстытута культуры Беларусі і многія іншыя.

Пачалося мерапрыемства з каляднага абраду, які прадставіў усім гасцям НММ фальклорны калектыў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, запрацішы да ўдзелу ў гэтай захапляльнай дзеі ўсіх прысутных. Зразумела, для многіх прадстаўнікоў дыпмісій убачанае стала яшчэ адным уражаннем ад шматліччасці нацыянальнай культуры Беларусі. Пасля ўдзельнікі сустрэчы сабраліся ў канферэнц-зале Нацыянальнага мастацкага музея.

З прывітальнымі словамі да прадстаўнікоў дыпмісій звярнуўся міністр культуры нашай краіны Павел Латушка.

— Дадзенае мерапрыемства — другое па ліку: першае адбылося год таму ў Мірскім замку, — зазначыў ён. — Спадзяюся, у святочныя дні мы закладваем традыцыю правядзення штогадовых сустрэч. Плануем распавесці вам аб развіцці культуры Беларусі, аб узаемадзеянні з замежнымі партнёрамі, а таксама абмеркаваць шляхі супрацоўніцтва ў сферы культуры...

нуе развіваць праектную дзейнасць у сферы культуры, уводзіць сістэму грантаў, якія дазволілі б у дадатак да існуючай сістэмы стварыць перадумовы для ўзнікнення і рэалізацыі новых ідэй ды праектаў...

Пасля Павел Латушка падрабязна распавёў пра здабыткі сферы культуры краіны за мінулы год і пра тыя мерапрыемствы, што плануецца ажыццявіць у 2012-м, а таксама адказаў на пытанні прысутных.

У прыватнасці, прадстаўнікі Пасольства Францыі ў Беларусі цікавілі тыя мерапрыемствы, якія плануецца ажыццявіць у нашай краіне з нагоды 200-годдзя з часу пачатку вайны 1812-га. Міністр культуры распавёў, што на дадзены момант на ўзроўні Урада Беларусі створаны арганізацыйны камітэт па падрыхтоўцы гэтага мерапрыемства на чале з віцэ-

ларусь Амурбек Эсенджанаў, — і карысць падобных акцый — несумненая. Бо, дзякуючы, у тым ліку, і такім сустрэчам, прадстаўнікі нашай краіны прымаюць самы актыўны ўдзел у розных культурных мерапрыемствах, што ладзяцца ў Беларусі. Гэта і “Славянскі базар у Віцебску”, і Міжнародны кінафестываль “Лістапад”, і некаторыя іншыя. Так што будзем працягваць гэтае ўзаемакарыснае культурнае супрацоўніцтва і надалей...

А завяршальным акордам мерапрыемства стаўся вернісаж беларускага пейзажа “Прасторы роднай зямлі” з калекцыі музея, дзе з творчасцю айчынных мастакоў пазнаёміліся прадстаўнікі дыпмісій і культурных цэнтраў замежных дзяржаў.

Ю.Ч.

“Пейзажны” перыяд

“Прасторы вольныя зямлі” — так называецца выстаўка беларускага пейзажа 1950 — 2000-х гадоў у Нацыянальным мастацкім музеі, якая адкрылася 12 студзеня. Экспазіцыя — працяг музейнага праекта “Нашы калекцыі”, што гэтым разам уключае каля 80 пейзажаў з фондаў музея. Тут мы бачым творы, якія ўжо сталі класікай, а таксама і трохі падзабытыя ці малавядомыя гледачу.

Канешне, “пейзажны” перыяд для Беларусі — найбольш цікавы, бо тут ён звязаны з жывой памяццю Вялікай Айчыннай, са своеасаблівай прыгажосцю пасляваеннай беларускай зямлі, са

спробай не толькі стварыць унутраны эмацыйны стан прыроды, але і прадставіць абагулены вобраз Бацькаўшчыны — і ў камерным, і ў мемарыяльным, і ў гераічным плане.

А ў 1990 — 2000-я з’яўляюцца палотны, дзе “рэальныя” матывы, у асноўным, у новага пакалення творцаў, набываюць цікавыя асацыятыўна-метафарычныя і сімвалічна-напоўненыя рысы. Пейзажныя творы такіх мастакоў, як В.Цвірка, І.Карасёў, П.Масленнікаў, Л.Шчамялёў, В.Грамыка, Г.Вашчанка, В.Шкаруба, А.Скавародка, М.Казакевіч, П.Данэлія, М.Ісаенка, А.Баранюкі, С.Каткоў, І.Ахрэмчык, Р.Ландарскі, М.Бушчык і іншыя, што ўвайшлі ў “залаты фонд” беларускага пейзажнага жывапісу, можна будзе пабачыць у залах НММ.

Электронны старт аўтографу

12 студзеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылося ўрачыстае адкрыццё юбілейнага года нашага славутага Песняра. У рамках падзеі прайшла прэзентацыя ўнікальнага каталога “Аўтографы першага народнага паэта Беларусі Янкі Купалы”, выдадзенага не толькі ў друкаваным, але і ў электронным варыянтах.

Пад час прэзентацыі міністр культуры краіны Павел Латушка падкрэсліў, што Янка Купала — выключная постаць для беларускага народа, нашай культурнай спадчыны. Ён вызначыў шляхі развіцця роднай мовы і культуры, але самае галоўнае — акрэсліў нацыянальную ідэнтычнасць, задаў духоўныя арыенціры не аднаму пакаленню нашых суайчыннікаў.

Павел Латушка адзначыў: Указам Прэзідэнта нашай краіны зацверджаны шэраг мерапрыемстваў, культурных акцый, прысвечаных паэту, як на тэрыторыі Беларусі, так і за яе межамі. Акрамя таго, запланавана стварэнне тэматычных літаратурна-мастацкіх зборнікаў, правядзенне Рэспубліканскага свята паэзіі ў гонар Янкі Купалы.

А прэзентаваны калекцыя аўтографу Песняра з’яўляецца велізарным здабыткам і мае сусветнае значэнне для папулярнага творчасці Янкі Купалы ў міжнароднай інфармацыйнай прасторы. На думку міністра культуры, публікацыя рукапісаў захавала іх для будучых пакаленняў, і акрамя таго, выдадзены каталог стане значным унёскам у беларускае музейнаўстава і літаратуразнаўства.

Калекцыя рукапісаў Янкі Купалы уяўляе з сябе ўзор творчай лабараторыі вялікага паэта і адносіцца да разраду ўнікаль-

ных культурных каштоўнасцей. У выданні прадстаўлены сапраўдныя рарэштэты, у тым ліку рукапісны зборнік “Шляхам жыцця”, які раней захоўваўся ў Беларускаму музеі імя Івана Луцкевіча ў Вільні, аўтографы паэм “Сон на кургане”, “Бандароўна”, камедыі “Паўлінка”, ранніх вершаў паэта на беларускай і польскай мовах...

Вялікая роля ў стварэнні дыска належыць Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO. Яе старшыня Уладзімір Шчасны падкрэсліў, што выданне стала працягам унікальнай серыі, якая зрабіла даступнымі для шырокай грамадскасці выданні бібліятэкі Храптовічаў, адметныя ўзоры партызанскага і падпольнага друку, спадчыну роду Радзівілаў. На думку Уладзіміра Шчаснага, выданне, выкананае на прафесійным узроўні, высока ацэняць не толькі айчынныя даследчыкі беларускай літаратуры, але і іх замежныя калегі.

“Любімая Беларусь...” у Кітаі

У кітайскім горадзе Цяньціне адбылося адкрыццё фотавыстаўкі былога Пасла КНР у Беларусі Юі Чжэньцы пад назвай “Любімая Беларусь і іншыя краіны ў фокусе”. Пра гэта паведаміла Пасольства нашай краіны ў Кітаі.

Юі Чжэньцы.
“Восенская аляя ў Мінску”.

Юі Чжэньцы пачаў працаваць прафесійным дыпламатам напрыканцы 80-х гадоў: быў часовым павераным у справах КНР ва Украіне, саветнікам у рангу пасланніка ў Расіі, а затым паслом у Беларусі і Балгарыі. Ён нямаля зрабіў для ўмацавання дружбы кітайскага народа з народамі краін СНД.

Як Пасол КНР у Беларусі Юі Чжэньцы арганізаваў у свой час персанальную фотавыстаўку ў Мінску. За вялікі асабісты ўклад у развіццё беларуска-кітайскага супрацоўніцтва ў жніўні 2005 года ён быў узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў.

Экспазіцыя прысвечана 20-й гадавіне ўсталявання дыпламатычных адносін паміж КНР і Беларуссю і арганізавана па ініцыятыве Цяньцінскага народнага таварыства дружбы з замежжам і Кітайскага фонду міжнародных даследаванняў, віцэ-прэзідэнтам якога з’яўляецца Юі Чжэньцы.

На фотавыстаўцы прадстаўлена больш за 80 здымкаў, якія адлюстроўваюць прыгожыя пейзажы і самыя розныя аспекты жыцця Беларусі ды іншых краін СНД.

Перамовы і перспектывы

10 студзеня ў Мінску па ініцыятыве Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Азербайджанскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Ісфандзіяра Вагабзада адбылася рабочая сустрэча з міністрам культуры нашай краіны Паўлам Латушкам.

Як паведаміў “К” начальнік аддзела міжнародных сувязей Міністэрства ку-

льтуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл Кажура, пад час перамоў былі абмеркаваны пытанні двухбаковага беларуска-азербайджанскага супрацоўніцтва ў сферы культуры.

У прыватнасці, разгледжана магчымасць правядзення Дзён культуры Азербайджана ў Беларусі і Дзён культуры Беларусі ў Азербайджане. Пад час сустрэчы адзначалася і неабходнасць развіцця стасункаў у розных накірунках сферы.

Прачытанне Максіма Кніжніка

11 студзеня ў мінскім Доме дружбы было вельмі мнагалюдна, чулася такое шматмоўе, што здавалася, нібыта апынуўся ў міжнародным аэрапорце. А тлумачыцца гэта вельмі проста: праходзіла прэзентацыя “трохкніжка” Максіма Багдановіча, кожны з томікаў якога змяшчаў толькі адзін верш класіка на дзесяці мовах. Асобных тамоў, нагадаем, удастоіліся “Раманс”, “Пагоня” і “Слуцкія ткачыкі”.

Трохкніжка, пра выхад якога пісала ўжо “К”, было выдадзена Беларускаму фондам культуры пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. На прэзентацыі ж кнігі прысутнічаў намеснік міністра культуры краіны Тадэуш Стружэцкі, прадстаўнікі БФК і дыпламатычных місій шматлікіх дзяржаў.

Ф.А.

Чвэрць стагоддзя аркестра

У лютым 2012-га года прыхільнікі айчыннай музыкі адзначаць 25-годдзе Нацыянальнага акадэмічнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь, вядомага нам і як Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам.

За чвэрць стагоддзя аркестр праславіўся не толькі ў краіне, але і за яе межамі, былі напрацаваны шматлікія міжнародныя кантакты, і цяжка знайсці такі куток Еўропы, дзе б не выступіў Нацыянальны акадэмічны. Аркестр з поспехам захоўвае і развівае беларускія выканальніцкія традыцыі, адрджае нацыянальную музычную спадчыну.

Як паведамілі “К” у дырэкцыі аркестра, цяпер ідзе праца па фарміраванні планаў на бягучы год, стварэння новай праграмы. А бліжэйшым часам — з 23 па 25 студзеня — пройдзе традыцыйны, ужо XXIII Фестываль “Мінскі джаз-2012”. У першыя два дні яго будучы выступаць маэстра Фінберг з біг-бэндам аркестра, а на завяршэнне мінчан чакае праграма “Еўрапейскі джаз” у выкананні “Новага літоўскага біг-бэнда” пад кіраўніцтвам Яраслава Ціхановіча.

У лютым аркестр правядзе XII Свята музыкі “Заслаўе-2012”, а канец сакавіка расквеціць V Мастацкі праект “Шлягера на ўсе часы”, у рамках якога пройдуць канцэрты “Людміла Гурчанка. “Калі мы былі маладыя...”, “Песні кіно, радыё і тэлебачання”, “Новы шансон” і юбілейны канцэрт “Міхаіл Фінберг і аркестр”. Праграма бенефісу фарміруецца якраз гэтымі днямі.

"КУЛЬТУРА-ІНФА": "ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ"

Як і заўжды, чарговая "гарачая лінія", праанансаваная за гадзя, выклікала не менш гарачы розгалас. Яшчэ да яе пачатку на рэдакцыйную электронную пошту прыйшло няма ла самых зладзённых пытанняў, што тычацца захавання спадчыны нашай зямлі ў самых розных яе праявах. А непасрэдна пад час самой "гарачай лініі", якая адбылася 10 студзеня, не менш было і тэлефанаванняў ад неабыхавых чытачоў. "Гарачая лінія" адбылася праз колькі дзён пасля прыняцця пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, якой зацверджана Дзяржаўная праграма "Замкі Беларусі", што, пэўным чынам, вызначыла кантэкст праблем, агучаных чытачамі.

Пытанні начальніку ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры цягам дзвюх гадзін задавалі таксама і рэдактары аддзелаў "К" Яўген Рагін, Ілья Свірын, Кастусь Антановіч, спецыяльны карэспандэнт Юрый Чарняўскі.

І пачалася "гарачая лінія" адразу ж з тэлефанавання.

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Гаворка ідзе, верагодна, пра распрацоўку праекта зон аховы. Абавязкова разгледзім пытанне і вас праінфармуем.

Мікалай ПЕТРУШЭНКА:

— Дзякуй вам вялікі!

Віктар СЦЯПАНАЎ, Орша:

— Скажыце, калі ласка, да якога часу Міністэрства культуры і ваша ўпраўленне будуць не звяртаць увагі на разбуранне кляштара базыльянаў у Оршы? Міністэрскіх прадпісанняў уласніку — Праваслаўнай Царкве — было некалькі, але сітуацыя не змяняецца...

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Спадар Віктар, дзякуй за пытанне. Вы яго ўжо задавалі на адной з "гарачых ліній" га-

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— На маім рабочым стала цяпер ляжыць праект на рматэўнага акта па "чорных археолагах". Спадзяюся, ён дапаможа вырашыць многія праблемныя пытанні.

Галіна НЯЧАЕВА:

— Спадзяёмся і мы.

Мікалай ГРУШКО, дырэктар Колкаўскага СДК Петрыкаўскага раёна:

— Вітаю вас! Пытанне, Ігар Мяфодзьевіч, такое. На тэрыторыі нашага раёна знаходзіцца лінія Сталіна-2: гэта комплекс абарончых збудаванняў, што цягнуцца ад вёскі Колкі да Лельчыц. Мы хочам стварыць тут турыстычны маршрут. Аб'екты — цікавыя, прыдат-

і даследаваў невядомы раней горад Казімір. Карацей, так атрымліваецца, спецыялізуецца на вывучэнні невядомых раней аб'ектаў, заўжды гатовы дапамагчы. Вы можаце звязацца з ім.

Мікалай ГРУШКО:

— Дзякуй вялікі, звязуся абавязкова.

Яўген КАВАЛЕЎСКІ, Гомель:

— Добры дзень! Наш горад цікавы не толькі палацам Румянцавых і Паскевічаў. У Гомелі захавалася драўляная архітэктура канца XIX — пачатку XX ст. А на вуліцы Карла Маркса дамы з унікальнымі карункамі проста зносяцца... У абласной газеце на гэты конт

ЯК УНЕСЦІ АБ'ЕКТ У ДЗЯРЖАЎНЫ СПІС,

Андрэй, Мінск:

— Добры дзень, Ігар Мяфодзьевіч! Скажыце, калі ласка, якое фінансаванне на адраджэнне гістарычнай спадчыны закладзена ў Дзяржаўнай праграме "Культура Беларусі" на 2011—2015 гады? Калі можна, прывядзіце прыклад: што канкрэтна ўжо робіцца на гэтыя сродкі?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Вітаю вас! Сумы закладзены даволі значныя. Уявіце: гэта 34 аб'екты! Да прыкладу, на захаванне толькі аднаго Навагрудскага замка ў 2012 годзе плануецца выкарыстаць 1 500 мільёнаў, у наступныя гады — прыблізна столькі ж. Аб'ём сродкаў па раздзеле "Захаванне і развіццё нематэрыяльнай культурнай спадчыны" складае 69 797,0 мільёнаў рублёў.

Андрэй:

— Дзякуй!

Наталля МІХАЛЕВІЧ:

— Добры дзень! Які лёс сінагогі ў вёсцы Лужкі Шаркаўшчынскага раёна, прызнанай помнікам культуры ў 2010 годзе? Ці можа паўплываць Міністэрства культуры на рашэнне мясцовага кіраўніцтва (наколькі я ведаю, яно адмовіла ў правядзенні валанцёрскага лагера па захаванні гістарычнага будынка)?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Наталля Іванаўна, я зразумеў ваша пытанне. Справа тут вельмі чым. Сапраўды, Беларуская добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры падрыхтавала прапанову па захаванні сінагогі ў Лужках. Шчыра кажучы, не ведаю, якая сітуацыя там склалася, але зусім нядаўна я размаўляў з прадстаўніком кіраўніцтва Віцебскай вобласці. Мы якраз абмяркоўвалі пытанні станаў аб'ектаў спадчыны (кіраўнік гэты шмат зрабіў па ўзнаўленні Успенскага сабора, Уваскрасенскай царквы ў Віцебску), узгадалі і вёску Лужкі. Ён выказаў зацікаўленасць у правядзенні работ, пра неабходнасць якіх вы кажаце...

Увогуле, вырашэнні самых складаных, на першы погляд, пытанняў спрашчаюцца, калі з мясцовым кіраўніцтвам весці канструктыўны дыялог.

**На пытанні чытачоў і журналістаў "К" адказвае начальнік
упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі
Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар ЧАРНЯЎСКІ**

Наталля МІХАЛЕВІЧ:

— Сінагога, сапраўды, — у крытычным стане. Яе нават не закансервавалі...

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Дзякуй вам за пытанне. Гэта ў нейкай ступені і падказка нам, стымул да дзеяння.

Наталля МІХАЛЕВІЧ:

— Дзякуй вам!

Мікалай ПЕТРУШЭНКА, г.п. Коханавы Талачынскага раёна:

— Вітаю вас! Жыву ў гарпасёлку Коханавы, а сутнасць майго пытання ў наступным: запатрабаваў, каб у мясцовым друку апублікавалі спіс усіх гістарычных аб'ектаў, што ахоўваюцца законам. Дык вось, як вы думаеце, колькі часу я чакаў жаданага? Пяць гадоў, ды і то — апублікавалі спіс не ў поўным аб'ёме! Але дзякуй за гэта новаму начальніку аддзела культуры.

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Мікалай Сямёнавіч, не бачу тут аніякіх праблем. І газета "Культура" ў свой час гэтыя матэрыялы змяшчала, і Міністэрства культуры ў 2009 годзе апублікавала Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь асобнай кнігай, якая разышлася па бібліятэках. І знайсці яе, пры жаданні, не складана.

Мікалай ПЕТРУШЭНКА:

— Дзякуй за адказ. Але я не стаў бы вам тэлефанаваць, каб не яшчэ адна акалічнасць. Нядаўна на сесіі райсавета дэпутат Аляксандр Марэйка, колішні старшыня райвыканкама і чалавек кампетэнтны, узняў пытанне аб незаконнасці будаўніцтва гаража ў непасрэднай блізкасці ад помніка архітэктуры XVII стагоддзя — будынка былога касцёла базыльянаў. А ініцыятар будаўніцтва даказвае, што няма тут ніякіх парушэнняў...

зеты "Культура" асабіста міністру культуры Паўлу Латушку... Калі аршанскія ўлады з кіраўніцтвам Праваслаўнай Царквы ў Оршы не адрэагуюць на міністэрскае прадпісанне, мы змушаны будзем прыняць больш канкрэтныя меры... І вы тут вось што павінны зразумець: у артыкуле 10 Закону аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны гаворка ідзе пра кампетэнцыю мясцовых органаў кіравання, і для таго, каб кампетэнцыя гэтая рэалізавалася напоўніцу, патрэбна і ваша дапамога. Безумоўна, Міністэрства імкнецца трымаць пад кантролем усе праблемныя аспекты, аднак і ваш уплыў павінен быць адчувальным.

Віктар СЦЯПАНАЎ:

— Дзякуй за адказ!

Яўген РАГІН:

— Ігар Мяфодзьевіч, у асобных аддзелах культуры ёсць адзінка інспектара па ахове гісторыка-культурнай спадчыны. Ці задаволены вы іх дзейнасцю?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Скажу адназначна: не. Менавіта таму Міністэрства культуры прапануе стварыць дзяржаўную інспекцыю, дзе людзі выконвалі б свае абавязкі прафесійна. На сёння ж гэтай справай у раёнах займаюцца метадысты, бібліятэкары, музейныя работнікі. У Літве, да прыкладу, пры Міністэрстве культуры ёсць Дэпартамент культурнай спадчыны, ва ўсіх абласцях — яго падраздзяленні, здольныя вырашаць самыя розныя пытанні.

Галіна НЯЧАЕВА, дырэктар Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Шклярава:

— Добры дзень! Як усё ж такі супрацьстаяць "чорным археолагам"?

для экскурсій. Але "чорныя археолагі" пачалі рэзаць аўтагенам металічныя каўпакі тых збудаванняў... Як абараніць гэтыя аб'екты? Мясцовыя ўлады ў курсе, пачалі нам дапамагаць, але для таго, каб паскорыць справу, я вырашыў звярнуцца да вас. Ці можам мы надаць лініі статус музейнай экспазіцыі ці аб'екта, каб спыніць яго рабаванне?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Напэўна, такі статус можна займець толькі пры наяўнасці юрыдычнай асобы, што возьме на сябе адказнасць за аб'ект. А гэта якраз у кампетэнцыі мясцовых органаў кіравання. Аб'ект у любым выпадку не будзе рэспубліканскай уласнасцю, і Міністэрства культуры стане падпарадкоўвацца толькі ў частцы навукова-метадычнай. Словам, патрэбна рашэнне вашага райвыканкама. Па падрыхтаванасці вам варта звярнуцца ва ўпраўленне ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры.

Мікалай ГРУШКО:

— Усё ж, калі не атрымаецца вырашыць пытанне на нашым, раённым, узроўні, абавязкова будзем звяртацца ў Міністэрства культуры... Але ў мяне яшчэ адно пытанне. На тэрыторыі Жыткавіцкага раёна мы знайшлі стары кляштар часін мангола-татарскага іга, рэшткі якога знаходзяцца пасярод амаль непраходных балот. Што параіце рабіць далей?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— У Беларускім дзяржаўным тэхналагічным універсітэце працуе даволі актыўны даследчык і археолаг (родам з Гомельшчыны) Сяргей Расадзін. Летась ён даследаваў на Гродзеншчыне Лаўрышаўскі манастыр, перад чым знайшоў

нават дыскусія разгарнулася. Навукоўцы прапануюць пераносіць гэтыя дамы ў іншае месца. Збудова не занесена ў Дзяржаўны спіс, таму цяжка яе абараніць. Спадзяёмся на вашу падтрымку.

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Яўген Міхайлавіч, мне тэма знаёмая, тым больш, я бачыў гэтыя дамы. Гомельшчына славіцца такой грамадзянскай жылой архітэктурай. У многім вырашэнне гэтага пытання залежыць ад вас. Ёсць згаданая ўжо пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 762 2006 года, што вызначае парадок уключэння аб'ектаў у Спіс гісторыка-культурнай спадчыны краіны. Там таксама можна знайсці пералік дакументаў, якія неабходна падрыхтаваць для надання аб'екту статусу каштоўнасці. Таму калі вы з калягамі, з мясцовым аддзелам культуры прапанову падрыхтуеце, то, канешне ж, яна будзе падтрымана. І — абавязкова разгледжана на Навукова-метадычнай радзе.

Яўген КАВАЛЕЎСКІ:

— Але мне казалі, што Генеральны план ужо падрыхтаваны... Таму з уключэннем у Спіс могуць быць пэўныя праблемы...

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Тут таксама ёсць розныя варыянты. Мы — я і вы — цалкам адэкватна ацэньваем праблемы драўлянай архітэктуры, асабліва — у нашых кліматычных умовах. Але, тым не менш, на сёння існуюць спосабы захавання падобнай адметнай забудовы. У свеце тэхналогія даўно вядомая. Гэта могуць быць спецыялізаваныя музеі — скансены, альбо спецыяльныя кварталы забудовы з прыстасаваннем яе пад турыстычныя,

музейныя ды іншыя сацыяльныя функцыі. Я думаю, што калі дадзенаму тэму актыўна прапрацаваць і ўнесці адпаведныя прапановы, перш за ўсё — горадскім уладам, то Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, са свайго боку, гэтую ідэю абавязкова падтрымае.

Яўген КАВАЛЕЎСкі:

— Дзякуй. У мяне яшчэ адно пытанне да вас. У нашым горадзе выдатна развіваецца Гомельскі палацава-паркавы ансамбль. Але ёсць яго філіял у вёсцы Хальч, дзе не ўсё гладка: там патрабуюцца пэўныя аднаўленчыя работы, бо стан помніка спадчыны — вельмі дрэнны...

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Міністэрства культуры падало заяўку ў фінансавыя органы краіны з прапановай выдаткавання сродкаў з рэспубліканскага бюджэту на давадзенне да ладу палаца ў Хальчы. Рашэнне па выдаткоўванні такіх сродкаў ужо ёсць. Іншая справа, што рэ-

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Па крайняй меры, мы гэтую тэму ўжо абмяркоўвалі і ведаем, што прапанова аб фінансаванні палаца ў Хальчы сродкамі рэспубліканскага бюджэту Міністэрствам культуры ўнесена. Цяпер дадзенае пытанне вырашаецца.

Яўген КАВАЛЕЎСкі:

— Добра. Дзякуй вам за адказ!

Яўген РАГІН:

— Я зноў — пра "чорных археолагаў", якія не могуць не "супрацоўнічаць" у сваёй дзейнасці з антыкварамі, з прыватнымі калекцыянерамі... Ці былі спробы наладзіць з такімі антыкварамі кантакты? І як можна ўпарадкаваць гэтую дзейнасць?

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Да гэтага варта падысці з асцярожнасцю, бо неабдуманымі крокамі мы можам не ўпарадкаваць, а загнаць антыквараў, прыватных калекцыянераў "у падполле". Але, напэўна,

Мы разумеем, што дадзеная праблема — вельмі складаная. Таму, у першую чаргу, варта было б, на маю думку, упарадкаваць выкарыстанне пэўных тэхнічных сродкаў, якімі карыстаюцца "чорныя археолагі", прыблізна так, як устаноўлены парадак выкарыстання паліграфічных стрэльбаў. Вось і тыя металашукальнікі ці металадэтэктары трэба таксама паставіць на ўлік, каб імі можна было карыстацца толькі пры адпаведных умовах ці ў прафесійных мэтах.

Кастусь АНТАНОВІЧ:

— Ігар Мяфодзьевіч, а ці існуе сёння небяспека выключэння са Спіса UNESCO Мірскага, Нясвіжскага замкаў пра што пісала прэса некаторы час таму. А ў Інтэрнэце гаворка пра гэта не сціхае...

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Я такой небяспекі абсалютна не бачу. І ўсе размовы, што ідуць на гэты конт у Сусветным павуцінні, вядуцца

разабралі Усходнюю галерэю Нясвіжскага палаца без папярэджання UNESCO. Але ў нас не было на той момант іншага выйсця. Другая заўвага была наступная: нашы госці адзначылі неабходнасць умацавання службы па ахове гісторыка-культурнай спадчыны. Прыемна, што гэта заўважылі і адзначылі, бо тымі сіламі, якія цяпер ёсць у нашым упраўленні, вырашыць усе праблемныя аспекты сапраўды даволі няпроста.

Што да правядзення работ на Нясвіжскім замку, у касцёле Божага Цела ў Нясвіжы, — яны тады толькі пачыналіся, — дык у дакладзе спецыялістаў UNESCO было адзначана наступнае: Рэспубліка Беларусь забяспечвае высокія стандарты правядзення работ на названых аб'ектах. Больш за тое: у маі бягучага года чакаецца правядзенне пад эгідай UNESCO міжнароднага семінара ў Нясвіжы, дзе мы гатовы абмяркоўваць любыя праблемныя моманты. У ме-

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Найбольш плённа працуе беларуска-польская, але таму, што яна была створана раней за іншыя — паводле міжурадавага пагаднення 1997 года. Яна мае больш напрацовак і праектаў для рэалізацыі. Напрыклад, у бібліятэчнай сферы гэта "Радзівіліяна" і "Сапегіяна", у музейнай — абмен музейнымі прадметамі ці іх копіямі. Актыўна ідзе супрацоўніцтва ў справе аховы спадчыны: згадайма работы на алтары Фарнага касцёла ў Гродне, у Будслаўскім, Івянецкім касцёлах, рэстаўрацыю польскімі спецыялістамі фрэскі ў касцёле ў Гальшанах, даследаванне шэрагу аб'ектаў у тым жа Нясвіжы...

А з літоўцамі мы пакуль толькі наладжваем сувязі. Не так даўно было падпісана пагадненне паміж Беларуссю і Літвой, і мы паспелі правесці ўсяго толькі адну сумесную сустрэчу. Але днямі я прымаў удзел у пасяджэнні экспертаў

КАБ НЕ "ПЕРАЎНОСІЦЬ" ЯГО ПАСЛЯ Ў "ЧОРНЫ"?

АДКАЗЫ НА ПЫТАННІ З ЭЛЕКТРОННАЙ ПОШТЫ

Віктар ФЯНЧУК, Мінск:

— У вёсцы Зэмбін Барысаўскага раёна на вачах жыхароў разбураецца ўнікальны помнік архітэктуры — касцёл. Якое ведамства і хто персанальна нясе адказнасць за тое, што не вядзецца ніякіх актыўных дзеянняў па кансервацыі будынка, занесенага ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей? Між тым, адпаведных запытаў з боку грамадскасці было вельмі шмат...

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Яшчэ ў чэрвені Міністэрства культуры накіравала ліст у Мінскі аблвыканкам з прапановай прадуладзець магчымасці кансервацыі касцёла. Паколькі ў вёсцы няма паўнаважнай рэлігійнай арганізацыі, якая ўзяла б на сябе клопат аб рэштках будынка, узнікла прапанова кансервацыі згаданага помніка для далейшага яго захавання. Пакуль адказу, на вялікі жаль, мы не маем.

Дзмітрый, Пружань:

— Добры дзень! У мяне два пытанні. Першае. Мінулай восенню на Пружаншчыне з дапамогай спецтэхнікі было знесена некалькі старажытных збудаванняў, да прыкладу, апошняя драўляная шляхецкая сядзіба Берасцейшчыны. Спляжылі нават арыгінальную балюстраду перад домам, дзе печы былі аздоблены цэглай з клеймамі "Парыж" і "Лондан". Сядзіба ў Белавусаўшчыне (за чатыры кіламетры ад Пружан) згадваецца ў кнізе Леаніда Несцерчука "Замкі, палацы, паркі Берас-

цейшчыны X—XX стагоддзяў". У свой час сядзіба належала аднаму з сыноў магната Швыкоўскага, колішняга ўладальніка Пружан. Пазней тут месцілася школа. Побач, на возеры, была створана зона адпачынку... А да гэтага разбурылі драўляны дом шляхціча Прозара ў Бярозаўскім раёне. Там засталася яшчэ мураванка, праўда, у гаротным стане (праваліўся дах). А ў Белавусаўшчыне нават не зрабілі замераў будынка для яго магчымага перспектывнага аднаўлення. Мясцовыя краязнаўцы перакананы: сядзіба ў Белавусаўшчыне магла б быць уключана ў турыстычныя маршруты поруч з палацамі Пусліўскіх у Косаве і Сапегаў у Ружанях, якія цяпер знаходзяцца ў стадыі рэканструкцыі. Чаму так паспяхаліся? Мо спалохаліся, што Міністэрства культуры зробіць нейкі рэйд па гэтым рэгіёне, каб уключыць названыя збудаванні ў Дзяржспіс нашых гісторыка-культурных каштоўнасцей?

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Тэму мы ведаем і дадзенае пытанне разглядалі. Справа ў тым, што сядзіба, сапраўды, не была ўключана ў Спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Мо з той прычыны, што яе ў свой час перабудавалі, пераўтварылі ў школу? Так, сядзіба згадваецца ў кнізе Несцерчука. Але сам Леанід Міхайлавіч, які актыўна займаўся аховай спадчыны, чамусьці не выказаў прапановы па ашчадным стаўленні да гэтага збудавання... На вялікі жаль, грамадскасць іншым разам узнімае пытанне перад Міністэрствам культуры тады,

калі ўжо нешта здарылася. Чаму за сядзібу не змагаліся раней? Магу тут прывесці прыклад з домам Альфрэда Ромера ў Пастаўскім раёне. Там таксама была пачатковая школа, але сядзібу своечасова заўважылі, пытанне разгледзелі, будынак атрымаў статус каштоўнасці — школа пераехала, а ўласнік сядзібы абавязаны цяпер яе захоўваць. Інакш кажучы, шмат што залежыць і ад мясцовых краязнаўцаў, і ад мясцовых улад... А з Мінска усё ўгледзецца проста немагчыма.

Дзмітрый:

— Другое пытанне. Міністэрства культуры планавала да 200-годдзя знакамитага беларускага і польскага пісьменніка, гісторыка і фалькларыста Юзафа Ігнацыя Крашэўскага, карані якога — з Пружаншчыны, узнавіць родавую сядзібу Крашэўскіх у вёсцы Доўгае. Як вядома, юбілей будзе адзначацца ў ліпені бягучага года. Ці паспее Міністэрства культуры рэалізаваць свае планы па рэстаўрацыі?

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Шчыра кажучы, нічога не ведаю пра такія планы: гэтай сядзібы ў спісе няма. Калі мы кажам пра Напалеона Орду, Тадэвуша Касцюшку, дык іхнія сядзібы менавіта з падачы Іванаўскага і Івацэвіцкага райвыканкамаў былі пэўным чынам мемарыялізаваны, трапілі ў Дзяржаўны спіс. У доме Касцюшкі цяпер — музей. Родавыя мясціны Орды таксама актыўна музеефікуюцца. І зноў гаворка — пра ініцыятыўнасць, актыўнасць мясцовых аддзелаў культуры.

у Вільнюсе, дзе быў прадстаўлены аналіз таго, што мы зрабілі і што павінны зрабіць. На бягучы год запланаваны шэраг мерапрыемстваў. Гэта і абмен інфармацыяй, і правядзенне работ па помніках археалогіі ў памежнай зоне, высвятленне іх месцазнаходжання, бо так сталася, што некаторыя з іх раней былі запісаны за намі, а апынуліся — у Літве. Яшчэ некаторыя з нашых задач — правядзенне сумесных навуковых даследаванняў, рэалізацыя такой тэмы, як "Замкі Беларусі", абмеркаванне праектнай дакументацыі па Крэўскім замку, па Старым Замку і па Каложскай царкве ў Гродне, па парках і воднай сістэме ў Залессі... Так што планаў багата. Ёсць задумы рэалізаваць праект па дузе Струвэ і па Гальшанскім замку ў Ашмянскім раёне.

Ілья СВІРЫН:

— А як ідзе супрацоўніцтва з расійскімі партнёрамі?

Ігар ЧАРНЯЎСкі:

— Наш сумесны праект, які ўжо рэалізуецца, — па Спаса-Праабражэнскай царкве XII стагоддзя ў Полацку: тут адбываецца рэстаўрацыя фрэскавых роспісаў пад кіраўніцтвам Уладзіміра Сараб'янава, спецыяліста вышэйшай катэгорыі, мастацтвазнаўца, даследчыка, вельмі вопытнага рэстаўратора. А з нашага боку там працуе брыгада рэстаўратораў пад кіраўніцтвам Юрыя Маліноўскага, і вынік яго дзейнасці таксама навідавоку. За кароткі тэрмін у царкве праведзены вялікі аб'ём работ. Ды і карысць падобнага супрацоўніцтва неаспрэчная, бо нашы спецыялісты шмат што ўзялі ў расіян і цяпер ужо самі могуць выконваць, напрыклад, раслаенне жывапісу. (Працяг на стар. 12.)

спубліканскі бюджэт мае права фінансаваць аб'екты камунальнай уласнасці (а палац у Хальчы якраз адносіцца да гэтай катэгорыі) на ўмовах долевага ўдзелу. Гэта значыць, што з абласнога бюджэту пад падобныя мэты павінна быць выдаткавана не менш за 50 працэнтаў ад патрэбнай сумы, як тое ўстаноўлена ў адпаведным Указе Прэзідэнта Беларусі 2006 года. А рэспубліканскі бюджэт, у сваю чаргу, дадае да гэтай сумы таксама прыкладна 50 працэнтаў неабходных сродкаў.

Яўген КАВАЛЕЎСкі:

— Значыць, як я зразумеў, рашэнне па гэтым пытанні ўжо прынята?

гэтае пытанне не зусім у кампетэнцыі Міністэрства культуры Беларусі. Асабіста мая думка такая: я здзіўлены, чаму, ведаючы пра тое, што ідзе адкрытае абмеркаванне гэтых тэм у Інтэрнэце, што ёсць адпаведныя, усім вядомыя сайты, якія вельмі лёгка адсочваюцца, нашы праваахоўныя органы ніякім чынам не адрэагавалі на праблемную сітуацыю? Мы, у сваю чаргу, паспрабуем падрыхтаваць адпаведны нарматыўны акт для зацвярджэння пастановай Савета Міністраў краіны. Гэта адбудзецца, напэўна, ужо неўзабаве, і, магчыма, названы дакумент паспрыяе ў вырашэнні пытання "чорных археолагаў".

людзьмі, якія абсалютна не разбіраюцца ў пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны ды рэстаўрацыі. Таму хачу адзначыць, што мы абсалютна не баімся такіх інтэрэт-размоў. Наадварот, адкрыта ў 2010 годзе прынялі экспертаў UNESCO і ICOMOS. Сярод іх быў, напрыклад, Міхаіл Пэцэт, які тры кадэнцыі кіраваў апошняй з названых арганізацый. Гэта сусветнага маштабу прафесіянал. Міхаіл Пэцэт даў вельмі высокую — не пабоюся тое сказаць і пахваліцца — ацэнку нашым спецыялістам. Адзіная заўвага, якую мы атрымалі ад замежных экспертаў, заключалася ў тым, што мы

рапрыемстве чакаецца ўдзел 15 міжнародных экспертаў. Да таго ж, рэгулярна збіраем у Нясвіжскім замку і ў самім Нясвіжы сумесную беларуска-польскую экспертную групу па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны. І, пры ўсіх тых заўвагах, што нам робяць ці то ў сродках масавай інфармацыі, ці то ў Інтэрнэце, заўваг ад спецыялістаў UNESCO і польскіх калег не было.

Кастусь АНТАНОВІЧ:

— Вы казалі пра беларуска-польскую дарадчую групу. Наколькі я ведаю, ёсць і іншыя, напрыклад, беларуска-літоўская. Наколькі плённа яны працуюць?

Не адно дзесяцігоддзе нясвіжская зямля славіцца не адно сваімі працоўнымі здабыткамі (чаго варта толькі знамятае гаспадарка "Сноў" і Гарадзейскі цукровы камбінат), але і насычаным культурным жыццём, якое запрашае завітваць у гэты горад турыстаў з усяго свету. Згадайце, скажам, як летась Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета правёў свае музычныя вечары проста ва ўнутраным дворыку колішняй рэзідэнцыі Радзівілаў. А яна цягам 2011-га адкрыла яшчэ некалькі залаў для наведвальнікаў, спалучыўшы найноўшы вопыт, калі турывы і рэстаўратар, кожны, зразумела, па-свойму, асвойваюць прастору шыкоўнага палаца. Чарговым прызнаннем горада стала наданне Нясвіжу ганаровага статусу "Культурная сталіца Беларусі 2012 года". А за колькі дзён да афіцыйнага адкрыцця гэтай акцыі карэспандэнты "К" наведвалі горад, паспрабаваўшы ўбачыць яго ў новым кантэксце. І, вядома ж, найперш звярнуліся да старшыні Нясвіжскага райвыканкама Івана Іванавіча КРУПКО.

— На ваш погляд, чаму Палаца і Гомеля менавіта Нясвіж быў выбраны на атрыманне статусу "Культурная сталіца Беларусі 2012 года"? Якое значэнне для горада будзе мець дадзеная акцыя?

— Перакананы, ганаровае званне Культурнай сталіцы Беларусі гэтага года наш горад атрымаў зусім не выпадкова. За час свайго існавання Нясвіж назапасіў надзвычайнае гістарычнае багацце, якому могуць пазаздросціць больш "сталыя" і больш буйныя па тэрыторыі гарады. Не будзе перабольшаннем, калі скажу: Нясвіж — гэта горад-помнік, горад, з якім непарывна звязаны лёс і творчасць многіх выдатных асоб у гісторыі і культуры Беларусі. А што да статусу "сталіцы"... Кажучы па праўдзе, Нясвіж аднойчы ўжо з'яўляўся сталіцай: у 1561 годзе ў сувязі з ад'ездам вялікага князя ў Польшчу Мікалай Радзівіл Чорны быў прызначаны выконваць яго абавязкі, і менавіта тады Нясвіж назвалі некаранаванай сталіцай Вялікага Княства Літоўскага.

А сёння атрымаць ганаровы статус Культурнай сталіцы Беларусі — гэта вельмі пачэсна, але, у той жа час, і адказна. Мяркую, са мной пагодзяцца жыхары Нясвіжчыны, якія ўскладаюць шмат надзей на дадзеную акцыю.

— Якая роля адводзіцца мясцовым уладам у культурным жыцці горада і раёна, захаванні аб'ектаў нашай народнай спадчыны? Што асабіста для вас азначае правядзенне на працягу года акцыі "Культурная сталіца Беларусі"?

— Давайце зробім невялікі экскурс у найноўшую гісторыю Нясвіжа. Так, яшчэ ў 80-я гады мінулага стагоддзя намаганнямі, у тым ліку, і мясцовага райвыканкама "другое жыццё" атрымалі сажалкі і — часткова — парк ля радзівілаўскага палаца. На пачатку 90-х быў адрэстаўраваны помнік архітэктуры ў стылі барока — так званы Дом рамесніка, адбылася рэканструкцыя будынка колішняга рамеснага вучылішча, дзе ў 1995 годзе адкрыўся Раённы гісторыка-краязнаўчы музей. Нельга не прыгадаць і рэстаўрацыю будынка гарадской ратушы, знамятай Слуцкай брамы. І вельмі прыемна адзначыць, што мясцовыя ўлады, мае папярэднікі на пасадзе старшыні, ніколі не заставаліся ўбаку ад вырашэння пытанняў захавання гісторыка-культурнай спадчыны.

Галоўную ж задачу правядзення акцыі "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года" я бачу ў далучэнні шырокіх колаў насельніцтва горада і раёна да найлепшых узораў айчынай і сусветнай культуры. А гэта класічная спадчына і сучаснае мастацтва.

— Прапаную, у такім выпадку, зазірнуць у бліжэйшую перспектыву. Якія ж адметныя мерапрыемствы ў рамках акцыі варта чакаць аматарам айчынай культуры?

Чым Нясвіж "бярэ ў палон"?

"На кожнага жыхара Культурнай сталіцы Беларусі-2012 прыходзіцца па трынаццаць турыстаў"

— Хоць афіцыйнае ўрачыстае адкрыццё акцыі адбудзецца толькі 27 студзеня ў колішняй зале пасаджэння магістрата гарадской ратушы, але ўжо сёння ў Нясвіжскім гісторыка-краязнаўчым музеі можна пазнаёміцца з такімі новымі цікавымі выстаўкамі, як "Нясвіж палоніць і натхняе", "Аркушы часу". На базе Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка распачаўся музейны перформанс "Каляндныя вакацыі", а таксама выстаўка калекцый карт "Беларусь: картаграфічныя карціны XVI — XVIII стагоддзяў".

Калі ж казаць пра мерапрыемствы, што адбудуцца цягам бягучага года, то ў першую чаргу адзначу: з гастрольнымі турамі Нясвіж наведваюць Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета, Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча, салісты Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя Уладзіміра Мулявіна, Музычная капэла "Санорус". Наш горад прыме і Міжнародны конкурс-пленэр мастакоў імя Міхася Сеўрука, маладзёжную грамадска-культурную акцыю "Зберагчы Беларусь для будучыні", а таксама чарговае Свята мастацтваў "Музы Нясвіжа", што ладзіць Заслужаны калектыў «Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Рэспублікі Беларусь» на чале з народным артыстам Беларусі, прафесарам Міхаілам Фінбергам.

Хачу таксама падкрэсліць, што акцыю "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года" не варта звязваць выключна з колішняй рэзідэнцыяй Радзівілаў, — у нашым горадзе вельмі шмат аб'ектаў, якія таксама з'яўляюцца арганічнай часткай культурнага жыцця і будучы цікавыя для турыста.

— У рамках акцыі, напэўна, будзе нададзена ўвага і Году кнігі? Што мяркуецца рэалізаваць у гэтым плане?

— Скажу так: калі б нават 2012-ы і не быў абвешчаны Годам кнігі, то ўсе адно сёлета мы вельмі часта прыгадвалі б Яе Вялікасць Кнігу, бо менавіта з нашай зямлёй непарывна звязаны жыццё і дзейнасць беларускага друкара Сымона Буднага, які 450 гадоў таму выдаў у Нясвіжы "Катэхізіс". Таксама ўстановы куль-

туры Нясвіжчыны не абмінуць жыццёвы шлях выдатнага этнографа і паэта Уладзіслава Сыракомлі, народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа, чый лёс непасрэдна звязаны і з нашым раёнам.

— Несумненна, сёлета Нясвіж мусіць уразіць сваіх жыхароў ды гасцей разнастайнымі мерапрыемствамі. Але хочацца даведацца, наколькі адпавядае турыстычная інфраструктура горада статусу Культурнай сталіцы?

— Для многіх турыстаў першае ўспрыняцце горада пачынаецца з дарог. А таму асабліва хочацца адзначыць, што цягам апошніх гадоў быў праведзены цэлы комплекс работ на дарозе Гарадзея — Нясвіж ад міжнароднай трасы Е30 да наша-

Як вынік, не можа не радаваць і той факт, што з года ў год расце колькасць турыстаў. Так, калі ў 2008-м наш горад наведвалі 102 тысячы чалавек, то ў 2010-м больш за 170 тысяч, а за мінулы год толькі аб'екты музея-запаведніка пабачылі амаль 200 тысяч турыстаў. Мяркую, дынаміка ўражае. Складваецца, дарэчы, цікавая лічба: на кожнага гараджаніна штогод у сярэднім прыходзіцца прыблізна па трынаццаць турыстаў.

— Так, статыстыка сапраўды выдатная! Але ж з такім наплывам турыстаў, напэўна, існуюць і пэўныя цяжкасці...

— Натуральна, у нас ёсць і набалельыя праблемы. Першая: як накарміць турыста? І калі ў буднія дні нашы пункты грамадскага харчавання нармальна вырашаюць

Другая і, напэўна, яшчэ больш вострая праблема — пражыванне турыстаў. Выдатна разумею, што для таго, каб турыст быў "рэнтабельным", яго трэба затрымаць у горадзе ці раёне не на гадзіну-другую, а як мінімум на двое — тры сутак. А што мы можам прапанаваць у гэтым плане на сённяшні дзень? На жаль, зусім няшмат. На дадзены момант у горадзе дзейнічае ўсяго тры гасцініцы на 194 месцы. Сёлета плануецца ўвод у эксплуатацыю гасцініцы на 60 нумароў. Цяпер актыўна ідзе праца і па стварэнні забавляльных устаноў, дзе турыст, да прыкладу, змог бы пагуляць у боўлінг, уззяць напратак веласіпед...

— Істотную дапамогу ў гэтым, думаецца, можа аказаць і прыватны інвестар. Што ў раёне чуваць са стратэгічным дзяржаўна-прыватным партнёрствам?

— Са свайго боку, магу сказаць, што ўлады заўсёды ідуць насустрач імкненню мясцовых жыхароў, якія прапануюць паслугі аграэкатурызму. Толькі за апошні час на тэрыторыі раёна з'явіліся тры прыватныя аграздзібы. На зямлі Нясвіжчыны таксама размешчаны базы аграэкатурызму, якія належаць дзяржаўным установам. Хачу падкрэсліць, што ў рамках заканадаўства мы робім усё магчымае, каб прыватнік змог хутка вырашыць усё, так бы мовіць, папярковыя пытанні і распачаць сваю дзейнасць.

Важна, каб турыст не толькі наведваў дамінанту Нясвіжа — Палаца-паркавы комплекс, але і адпачыў у горадзе ды раёне, пажыў у нас, пабыў у культурна-забавляльных установах. На жаль, многія айчыныя турагенцтвы сёння не прапануюць кліентам менавіта такі спектр паслуг, выгадны, думаецца, і для нас, і для іх: маю на ўвазе туры на два — тры дні. Цяпер распаўсюджаны кароткачасовыя экскурсійныя праграмы. У выніку турысты паспяваюць хіба толькі шпарка прайсціся па залах палаца. У іх не хапае часу нават на абед...

— Прайшоўшы сёння па вуліцах Нясвіжа, звярнуў увагу на надпісы на ўказальніках, а дакладней — на адсутнасць інфармацыі, скажам, на той жа англійскай мове. Ці не з'яўляецца гэта, на вашу думку, перашкодай для замежнага турыста?

— Адказваючы на дадзенае пытанне, хочацца прыгадаць уражанні з нядаўняй рабочай паездкі ў Германію. Указальнікі і шыльды на англійскай мове там — вялікая рэдкасць. У той жа час, усю неабходную інфармацыю можна атрымаць у мясцовых гатэлях, дзе турысту прадастаўлена інфармацыя на розных мовах. У гэтым жа кірунку збіраемся працаваць і мы. Ужо падрыхтаваны буклеты, карты, іншая друкаваная літаратура, разлічаная на замежнага госьця. Акрамя таго, на ўездзе ў Нясвіж размешчана дэталевае схема славуцскай горада, у тым ліку — і на англійскай мове. Ды і ў самім Нясвіжы ўстаноўлены ўказальнікі з выявамі гістарычных помнікаў архітэктуры. Таму заблукаць у Культурнай сталіцы Беларусі 2012 года замежнаму турысту наўрад ці ўдасца. Тым больш, нашы спагудзілі і гасцініцы нясвіжцы заўсёды гатовы дапамагчы знайсці тую або іншую славуцасць горада.

Дарэчы, менавіта па ініцыятыве мясцовых жыхароў і пры падтрымцы райвыканкама плануецца ўжо сёлета вярнуць гістарычныя назвы вуліцам і звулкам старой часткі горада, змененыя за савецкім часам, пазначыўшы іх на шыльдах па-беларуску. Паводле папярэдніх падлікаў, гэта не абцяжарыць раённы бюджэт, але нададзць гораду самабытны каларыт.

га горада. На сённяшні дзень гэтая дарога адпавядае самым сучасным патрабаванням. Акрамя таго, у студзені мінулага года была прынята да эксплуатацыі новая аўтазаправачная станцыя, дзе, акрамя запраўкі палівам, кліентам прапануецца цэлы комплекс паслуг: магазін, кафэ, пункт абмену валюты. Да таго ж, за апошнія тры — чатыры гады ў горадзе ўзведзены і прынялі сваіх наведвальнікаў новая бібліятэка з інтэрнэт-кафэ, салон-галерэя "Скарбніца" з шырокім асартыментарам сувенірнай прадукцыі, а таксама Фізікультурна-аздараўленчы цэнтр з басейнамі.

пытанне, то ў выхадныя гэта ў пэўнай ступені становіцца праблемай. Глядзіце, у горадзе працуюць 10 аб'ектаў грамадскага харчавання на 648 пасадачных месцаў. У той жа час, летам, у суботу ды нядзелю, у горад толькі арганізавана, аўтобусамі, прыязджае 800 — 1500 і больш чалавек. У сувязі з гэтым плануецца сёлета дадаткова ўвесці ў дзеянне 5 аб'ектаў харчавання на 270 пасадачных месцаў. Акрамя таго, мы пачалі больш шырока рэкламаваць магчымасці аб'ектаў грамадскага харчавання ў суседняй Гарадзеі, якія па якасці прыгатавання ежы не саступаюць нясвіжскім.

У статусе Культурнай сталіцы Беларусі Нясвіж сёлета плануе прыняць каля трохсот тысяч турыстаў з усяго свету. Лічба — немалая. Таму і распрацоўцы насычанай культурнай праграмы надаецца ў раёне немалое значэнне. Што ж цікавага зможа пабачыць у гэтым старадаўнім горадзе патрабавальны турыст сёння? Карэспандэнты "К" шукалі адказ на гэтае пытанне звычайным буднім днём у самым цэнтры старадаўняга горада — колішняй рэзідэнцыі славянскага магнацкага роду Радзівілаў.

І першае, што трапіла ў кадр аб'ектыва нашага фотакарэспандэнта, — адмысловае тэатралізаванае дзейства ў мясцовай ратушы, адной з архітэктурных і гістарычных дамінант Нясвіжа. Акцёры Заслужанага аматарскага тэатра імя Уршулі Радзівіл, паводле даўняй традыцыі, гасцінна сустракалі гасцей горада

Акцёры тэатра імя Уршулі Радзівіл сустракаюць турыстаў у Ратушы.

Вонкавае аблічча гарадской Ратушы.

А хацелася б турысту...

не толькі гукамі старадаўніх мелодый, але і... фаршыраваным шчупаком, залоўненым у навакольных азёрах і згатаваным па рэцэптах радзівілаўскіх кухараў. Як высветлілася ў гутарцы з супрацоўнікамі мясцовага аддзела культуры, такая паслуга карыстаецца велізарным попытам у турыстаў, пра што сведчыць ужо той факт, што нядаўна былі заказаны яшчэ некалькі камплектаў "радзівілаўскіх" строяў для працы акцёраў у ратушы.

Але, вядома ж, галоўная мэта большасці турыстаў, што наведваюць Нясвіж, — убачыць ужо амаль поўнасю адрэстаўраваны палац Радзівілаў. Тым больш, літаральна тыдзень таму для гасцей колішняй фамільнай рэзідэнцыі адкрыліся яшчэ чатыры шыкоўныя залы. Аднак такога наплыву наведвальнікаў у пачатку года не чакалі нават самыя вялікія аптымісты. Як паведаміў загадчык сектара "Палацавы ансамбль" Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Аляксей Буднік, толькі за першы тыдзень 2012-га гістарычны аб'ект наведалі шэсць тысяч чалавек — больш чым за ўвесь студзень мінулага года.

На жаль, доўгі час у ценю Палацава-паркавага комплексу роду Радзівілаў знаходзіліся іншыя, не менш цікавыя, гістарычныя аб'екты горада. Сярод іх — Нясвіжскі гісторыка-краязнаўчы музей, размешчаны ў будынку XIX стагоддзя. Сёння там можна не толькі пазнаёміцца з побытам гараджан, сялян і шляхты мінулых эпох, аб чым апавядае пастаянная экспазіцыя, але і ўбачыць работы сучасных мастакоў, выдатныя прыклады іканапіснага мастацтва. Разам з тым, у сучасных музеяў дзейнічае і ганчарная майстэрня, дзе кожны можа не толькі выбраць сабе памятны сувенір, але і замовіць адметны гліняны выраб з гербам роду Радзівілаў.

Не кожны турыст звяртае ўвагу на яшчэ адзін унікальны архі-

Гід па тым, як не прамінуць сапраўдныя перліны горада

Дом рамесніка.

Нясвіжскі раённы гісторыка-краязнаўчы музей.

У гэтым будынку, як мяркуюць, знаходзілася друкарня Сымона Буднага.

тэктурны аб'ект Нясвіжа — так званы Дом рамесніка на рынкавай плошчы. Ён — адзіны ўзор горадабудаўніцтва 1-й паловы XVIII ст. у стылі барока, які захаваўся на Беларусі. Сёння там месціцца Дзіцячая раённая бібліятэка, і, як запэўніў начальнік аддзела ідэалагічнай работы Нясвіжскага райвыканкама Міхаіл Мацэль, у рамках абвешчанага Прэзідэнтам краіны Года кнігі, ва ўстанове пройдзе яшчэ не адно мерапрыемства, якое зможа зацікавіць і турыста.

Як і дом, дзе, як мяркуюць гісторыкі, размяшчалася радзівілаўская друкарня, у якой выдаў свой "Катэхізіс" Сымон Будны. Праўда, сёння яна выкарыстоўваецца не ў музейным кантэксце горада: там размешчана звычайная крама...

Наведваючы Нясвіж, нельга было абмінуць унікальны комплекс колішняга манастыра бенедыкцінак, размешчаны таксама непадалёк ад гарадской ратушы. У першую чаргу, комплекс уражае сваёй надбрамнай вежай, гісторыя толькі драўляных дзвярэй якой налічвае больш за чатыры стагоддзі. Шкада, што далёка не кожны гасць Нясвіжа, прыехаўшы

па групавой праграме, распрацаванай айчынным турфірмай, зможа пабачыць гэты цуд айчыннага дойлідства. І не з-за яго закрытасці або аддаленасці: на яго папросту не выдаткаваны час...

Матэрыялы разварота падрыхтавалі Кастусь АНТАНОВІЧ, Юрый ІВАНОВ (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты Мінск — Нясвіж — Мінск

Слуцкая брама.

Рэцэпт у скарбонку

Поліўка па-радзівілаўску

Рэцэпт "Поліўкі па-радзівілаўску" ад Ніны Хлябковіч, дырэктара аднаго з нясвіжскіх рэстаранаў, якім яна падзялілася з чытачамі "К".

- Адна порцыя — 400 грамаў.
- 20 гр — бульба;
- 30 гр — геркулес;
- 15 — 20 гр — морква;
- 20 гр — цыбуля;
- 10 мл — алей раслінны;
- 15 гр — сушаныя грыбы;
- 20 мл — смятана;
- кроп.

Са свежавыпечанага бохана хлеба акуратна зрэзаць

верхні слой, дастаць мякш. Замачыць у падрыхтаваным посудзе на гадзіну сушаныя грыбы, падсмажыць моркву і цыбулю. Затым грыбы парэзаць, змяшаць з падсмажанымі морквай і цыбуляй, дробна парэзанай бульбай, геркулесам, дадавіць алей і паставіць варыцца да поўнай гатоўнасці. Пад час варкі дадавіць грыбную прыправу.

Перад падачай на стол заправіць смятанай з кропам. Разліць у падрыхтаваны бохан хлеба.

Лекі "ад усяго"?

Напачатку быў... Астроўскі. А далей?

Адна з навамодных тэатразнаўчых тэорый сцвярджае, што павышаная цікавасць да класікі праяўляецца тады, калі раптам узнікае агульная перанасычанасць сучаснай "аднадзённай" драматургіяй. Аднак у дачыненні да творчай спадчыны Аляксандра Астроўскага, як паказвае гісторыя тэатра, падобныя акалічнасці не адыгрываюць аніякай ролі: ён ва ўсе часы быў і застаецца ці не адным з самых рэпертуарных драматургаў. Адзін з сакрэтаў гэтай папулярнасці — глыбокае веданне аўтарам патрэб ды законаў сцэнічнай творчасці і, адпаведна, умелае маніпуліраванне тымі магчымасцямі, якімі валодае (ці, па меншай меры, мусіць валодаць) прафесійная тэатральная труппа.

Не выпадкова і тое, што нярэдка для свайго глыбокага і глыбіннага творчага знаёмства з акцёрскім калектывам рэжысёры абіраюць менавіта гэтага аўтара. Так, прынамсі, было, калі ў свой час, заступіўшы на пасаду галоўнага рэжысёра Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, рэжысёр Рых Таліпаў звярнуўся да "Мудрацоў" Астроўскага. Ды і цяперашні кандыдат на гэты статус — рэжысёр Юры Пахомаў — таксама не абмінуў тых патэнцыйных магчымасцей, што дае драматургія Астроўскага, і паставіў спектакль "Банкрут", прэм'ера якога адбылася зусім нядаўна.

Творчы почырк Юрыя Пахомава быў знаёмы коласаўцам і па ранейшых пастаноўках у гэтым тэатры. Ды ўсё ж работа ў якасці запрошанага рэжысёра-пастаноўшчыка, чья асноўная задача — выдаваць у пэўны тэрмін у якасным выглядзе загадзя абгавораны тэатральны прадукт, значным чынам адрозніваецца ад тых задач, якія стаяць перад галоўным рэжысёрам. У кампетэнцыі апошняга — і фарміраванне агульнай рэпертуарнай палітыкі тэатра, і збалансаванае развіццё ды раскрыццё яго акцёрскага складу, ды і шмат іншых клопатаў, дзе дамінуе не ўласнае творчае самавыяўленне, а найперш — праца на агульны імідж усяго калектыву. І з гэтых пазіцый вельмі часта ў новым статусе не шкодзіць і новае "знаёмства" нават са старымі правяранымі кадрамі. Аднак рэжысёр такога шанцу сваёй новай пастаноўкай не даў. Найперш таму, што віцебскі "Банкрут" стаўся трэцім зваротам Юрыя Пахомава да гэтага твора. Прычым, мяркуючы па фотаздымках, — амаль кланам яго папярэдніх работ, у тым ліку і на сцэне Іванаўскага абласнога драматычнага тэатра, дзе з гэтага сезона Пахомаў працуе ў статусе галоўнага рэжысёра. І хаця сама па

сабе практыка пераносу спектакляў дастаткова распаўсюджана, у дадзеным выпадку ўзнікае пытанне: жадаў рэжысёр насамрэч убачыць, раскрыць для сябе патэнцыял Коласаўскай труппы, альбо чарговы раз прапанаваў акцёрам "выканаць уласнымі сіламі" ўжо готовую пастаноўку. Пішу "чарговы раз", бо пераважная большасць папярэдніх работ Пахомава на Коласаўскай сцэне (за выключэннем хіба толькі спектакля "Млын" па п'есе Аляксея Дударова) і былі менавіта такімі пераносамі пастановак, створаных рэжысёрам для іншых тэатраў ды іншых акцёраў. І ў гэтым кантэксце драматургія Аляксандра Астроўскага таксама падаецца бы "універсальны рэцэпт", які прапаноўвае рэжысёр і для Коласаўскага тэатра. Але ж ці бываюць у рэальнасці лекі "для ўсіх ды ад усяго"?

Адной з яркіх рыс рэжысёрскага почырку Юрыя Пахомава можна назваць падкрэсленую дэкаратаўнасць яго спектакляў. Яна ярка выявілася і гэтым разам: у выглядзе напластавання знакаў-абазначэнняў мяшчанства розных эпох — ад знакамітай "Купчыкі за чаем" на задніку ды паркавага Амура з лукам і стрэламі і да "саладкавых" інтэр'ераў у выглядзе гіганцкай садавіны-гародніны, якія нібыта працягваюць кустодзіўскі настольны нацюрморт ужо на планшэце сцэны і ў якіх жывуць-валтузіцца маленькія чалавечкі (сцэнаграфія — Андрэя Проніна). Так што складваецца ўражанне, быццам вачыма намалёванай купчыкі, чыё аблічча цягам спектакля некалькі разоў высвятляецца-акцэнтуюцца з дапамогай тэатральнага святла, глядзіць на ўсю гісторыю, якая разгортваецца перад намі, сам рэжысёр, успрымаючы і персанажаў "Банкрута" быццам займальнае відовішча кштальту таго, за якім назірала ў Залюстэраччы кэраўская Аліса.

На жаль, ідэя прасочвання перамяшчэння праз стагоддзі мяшчанства, пра якое пісаў Астроўскі, і трансфармацыя яго ў сучасную культуру гламуру засталася на ўзроўні візуальнага рашэння сцэнічнай прасторы і касцюмаў персанажаў ды перамяшчэння другой дзеі спектакля ў "наш час". І адбылося гэта з прычыны таго, што акцёрскія работы на фоне яркага "антуражу" аказаліся надзвычай бяклымі. Прычым, што драматургія Астроўскага заўсёды славілася багатымі перс펙-

тывамі для выяўлення індывідуальнасцей, скарочаная пастаноўшчыкам да ступені схемы-шкілету драматургічна аснова спектакля ператварылася ў своеасаблівы канспект для тых, хто знаёміцца з жыццём: проста ў лоб, сцісла, без залішняга "размусольвання" і так, каб глядачам усё было зразумела ўжо нават на ўзроўні тэксту, без "залежнасці" ад акцёрскай ігры.

Калі падрабязна звярнуць увагу на акцёрскія работы ў гэтым спектаклі, становіцца відавочным, што рэй вялі мужчыны. Калі роля Рыспаложанскага ў выкананні Георгія Лойкі ўяўляла з сябе шэраг акцёрскіх трукаў-лаццы, вымагаючы ад выканаўцы трымаць малюнак ролі, бы эквілібрыст, дык Бальшоў, сыграны Вячаславам Грушовым, ад абстрактна-абагуленага вобраза купца ў першай дзеі, у другой выйшаў на ўзровень насамрэч трагічнага асэнсавання здрадніцтва самых блізкіх людзей і татальнага культу не чалавечых, але фінансавых узаемаадносін. Ну, а Павел Давыдоўскі ў ролі Лазара Падхалюзіна прадэманстравалі бліскучы тэмперамент, дзякуючы якому здолеў адчуць розныя бакі свайго героя ў дыяпазоне ад ліслівага нізкапаклонства, самазахапляльнага авантурызму, пераканальна-пралічанага цыннізму да нечаканых праяў шкадавання і нават абуджанага сумлення ў дачыненні да сваёй ахвяры...

Зрэшты, галоўнае, чаго дамаглася пастаноўка, — рэакцыі залы, якой надзвычай лёгка было пазнаць у сцэнічных героях да перыпетыях іх лёсу "сюжэты" з нашага сучаснага жыцця. І няхай сабе драматургія Астроўскага на сцэне "не вырашыць усіх праблем", аднак гісторыя паказвае: дакладная і правільная пастаноўка дыягназу часта аказваецца не менш важнай за факт самога лячэння.

Таццяна КОМАНОВА
На здымку: Падхалюзін — Павел Давыдоўскі, Ліпачка — Ульяна Ацясавя, Фота Ганны ЖЫГУР

Фота Валерыя ШЫШАНАВА

Тэатр у Ратушы

Ці лёгка распавесці пра сябе?

Згадваючы 85-годдзе, якое напрыканцы 2011-га адзначыў Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа, Віцебская ратуша прыняла выстаўку, прысвечаную слаўнаму калектыву.

Перагортваюцца старонкі вялікага альбома, дзе прадстаўлены фотаздымкі — малых памераў і вялікіх, пажоўкля і светлыя, такія, якімі захаваў іх час. Тэатральныя касцюмы, у якіх выходзілі на сцэну легендарныя акцёры (народны артыст СССР Фёдар Шмакаў, народныя артысты БССР Зінаіда Канпелька, Цімох Сяргейчык, Галіна Маркіна і Уладзімір Куляшоў), утрымліваюць вобразы сцэнічных герояў, а можа, нават іх творцаў: не толькі акцёраў, але і рэжысёраў, мастакоў, сцэнарыстаў.

Менавіта на Коласаўскай сцэне пачынаўся шлях народнай артысткі СССР Стэфаніі Станюта, раскрыўся шматгранны талент народнага артыста СССР Паўла Малчанова, які ўпершыню ў беларускім мастацтве увасобіў шэкспіраўскага Гамлета. Вось выбухае апладысмантам глядзельная зала: на сцэну выходзіць народны артыст СССР Аляксандр Ёльскі...

На гэтай сцэне тварыў Мікалай Яроманка-старэйшы, якому пасля выканання галоўнай ролі ў фільме "Людзі і

звяры" было наканавана стаць вядомым усёй краіне...

Імкліва бягуць коні (эскіз застоны да спектакля "Сымон-музыка" паводле творчасці Я.Коласа — работа тагачаснага галоўнага мастака тэатра А.Салаўёва) — сімвал часу, рух наперад. Так, невычэрпная тэма творчасці класіка Беларускай літаратуры Якуба Коласа — на сцэне тэатра, што носіць яго імя: "Зямля. Сны памяці" рэжысёра Віталія Баркоўскага — уражальная жывапісная фрэска на сцэне тэатра, шырокая панарама дзеяння ў раскрытай прасторы...

Ідэя выстаўкі як стрыжня будучай пастаяннай экспазіцыі ў памяшканні тэатра была падтрымана начальнікам упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Уладзімірам Цярэнцьевым. Праект прадугледжваў правядзенне адмысловых сустрэч для аматараў тэатральнага мастацтва, і яны адбыліся: з народнай артысткай Беларусі Святланай Акружнай і заслужаным дзеячам мастацтваў краіны, рэжысёрам Віктарам Клімчуком. Менавіта клопатамі Святланы Акружнай, якая цягам дзесяці гадоў карпатліва збірала матэрыялы і экспанаты для будучага Музея Коласаўскага тэатра, і сталася магчымым прадставіць многія з іх на гэтай выстаўцы.

Святлана КАЗЛОВА,
старшы навуковы супрацоўнік
Віцебскага абласнога
краязнаўчага музея

Не навагодні "Вій"

Чым страшная помста?

Снежанскую прэм'еру ў Гродзенскім абласным тэатры лялек — спектакль "Вій. Страшная помста" паводле знакамітага гоголеўскага твора ў пастаноўцы Алега Жугжды — складана назваць навагодняй.

Сучасныя тэатральныя рэаліі аpleюць вялікай колькасцю аўтарскіх інсцэніровак і трактовак знакамітага твора пра Хаму Брута і Панначку. У гродзенскай версіі ў якасці інсцэніроўшчыка выступіў сам рэжысёр. Алег Жугжда кажа, што над гоголеўскім тэкстам, які ўразіў яго яшчэ з дзяцінства, ён працаваў цягам васьмі гадоў, так што ў выніку першапачатковая ідэя ўвасаблення гісторыі праз прызму вярчэпнага прадстаўлення бурсакоў значна змянілася і мадыфікавалася.

Сцэнаграфію і лялькі да новага спектакля стварыў Валерыя Рачкоўскі, з якім, па словах рэжысёра, яны плёна супрацоўнічаюць амаль чвэрць стагоддзя. І ў новым спектаклі знакаміты

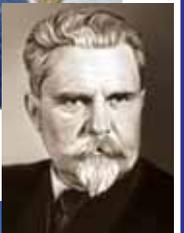
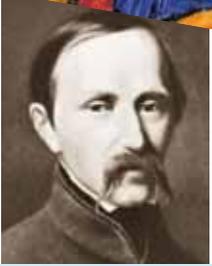
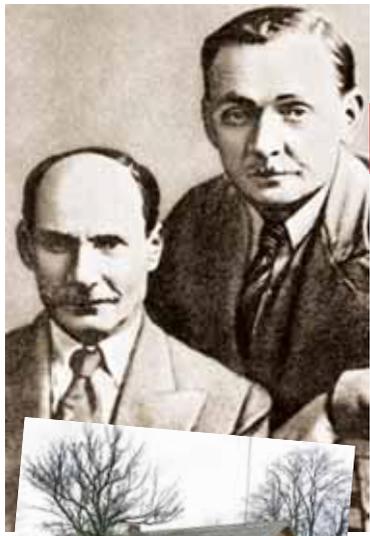
"стыль Жугжды" — з выкарыстаннем рознавялікіх лялек, масак, супастаўлення жывога ды ўласна лялечнага планаў і насычанасці пастаноўкі не спецыяльнымі, а тэатральнымі трукамі — застаецца пазнавальным. Ролю Хамы Брута ў жывым плане выконвае малады акцёр тэатра Аляксандр Рацько, і ён, бадай, адзін з персанажаў спектакля — жывы, рэальны.

Да слова, "Вій. Страшная помста" — сотая і, верагодна, апошняя на пэўны час прэм'ера, створаная гродзенскімі лялечнікамі ў старых сценах самага старадаўняга тэатральнага будынка нашай краіны — Тэатра Антонія Тызенгаўза, узведзенага яшчэ ў 1760-х — 1780-х гадах. У бягучым сезоне гэты будынак зачыняць для правядзення комплекснай рэканструкцыі, на час якой гродзенскія лялечнікі атрымаюць "прапіску" на Малой сцэне Гродзенскага драмтэатра. У ім, дарэчы, цягам доўгага часу таксама ішла пастаноўка паводле знакамітага гоголеўскага сюжэта — спектакль "Панначка" па п'есе Ніны Садур.

Т.К.

Рабочы календар "К"

2012

	Студзень	Люты	Сакавік	
пн	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	пн
аў	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27	аў
ср	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28	ср
чц	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29	чц
пт	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30	пт
сб	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31	сб
нд	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25	нд

	Красавік	Май	Чэрвень	
пн	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	пн
аў	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	аў
ср	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	ср
чц	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	чц
пт	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	пт
сб	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	сб
нд	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	нд

	Ліпень	Жнівень	Верасень	
пн	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	пн
аў	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25	аў
ср	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	ср
чц	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	чц
пт	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28	пт
сб	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	сб
нд	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	нд

	Кастрычнік	Лістапад	Снежань	
пн	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	пн
аў	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	аў
ср	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	ср
чц	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	чц
пт	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	пт
сб	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	сб
нд	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	нд

2012-ы УКАЗАМ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АБ'ЯЎЛЕНЫ ГОДАМ КНІГІ

Найважнейшыя знамянальныя даты ў 2012 годзе:

- 130 гадоў з дня нараджэння Янкі Купалы (7 ліпеня) і Якуба Коласа (3 лістапада);
- 1150 гадоў з часу першай летапіснай згадкі Полацка;
- 910 гадоў з дня нараджэння прападобнай Ефрасінні Полацкай (дзень памяці адзначаецца 5 чэрвеня);
- 495 гадоў з дня выхату ў свет першай друкаванай кнігі ва ўсходніх славян: на беларускай мове Францыскам Скарынам выдадзены "Псалтыр" (6 жніўня);
- 205 гадоў з дня нараджэння мастака і кампазітара Напалеона Орды (11 лютага);
- 200 гадоў з дня нараджэння літаратара Юзафа Ігнацыя Крашэўскага (28 ліпеня);
- 140 гадоў з дня нараджэння народнага мастака БССР і РСФСР Вітольда Бялыніцкага-Бірулі (29 лютага);
- 125 гадоў з дня нараджэння мастака Марка Шагала (6 ліпеня);
- 120 гадоў з дня нараджэння народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Рыгора Шырмы (20 студзеня);
- 100 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Максіма Танка (17 верасня);
- 90 гадоў з часу стварэння Інстытута беларускай культуры (Інбелкульты) (30 студзеня);
- 80 гадоў з часу заснавання Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (15 лістапада);
- 80 гадоў з часу стварэння Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага (кастрычнік);
- 75 гадоў з часу адкрыцця Беларускай дзяржаўнай філармоніі (25 красавіка);
- 60 гадоў з часу стварэння Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча;
- 40 гадоў з часу адкрыцця Купалаўскага мемарыяльнага запаведніка "Вязынка" (10 ліпеня);
- 25 гадоў з часу заснавання Беларускага фонду культуры (красавік);
- 25 гадоў з часу стварэння Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі (17 лютага).

У 2012 годзе адбудуцца знакавыя культурныя падзеі:

- Акцыя "Культурная сталіца Беларусі — Нясвіж" (студзень — снежань);
- XXI Міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" (ліпень);
- Дзень беларускага пісьменства ў Глыбокім (верасень);
- I Рэспубліканская выстаўка сучаснага мастацтва (верасень — кастрычнік);
- II Нацыянальная тэатральная прэмія (кастрычнік);
- I Беларускі музейны форум (кастрычнік);
- XIX Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад" (лістапад);
- II Нацыянальная музычная прэмія (снежань);
- Адкрыццё другой чаргі Жыліцкага палацава-паркавага ансамбля (снежань).

У 2012 годзе адзначаюцца:

- 21 лютага — Міжнародны дзень роднай мовы;
- 27 сакавіка — Міжнародны дзень тэатра;
- 18 красавіка — Міжнародны дзень аховы помнікаў і гістарычных мясцін;
- 18 мая — Міжнародны дзень музеяў;
- 2 верасня (першая нядзеля верасня) — Дзень беларускага пісьменства;
- 15 верасня — Дзень бібліятэк Рэспублікі Беларусь;
- 1 кастрычніка — Міжнародны дзень музыкі;
- 14 кастрычніка (другая нядзеля кастрычніка) — Дзень работнікаў культуры;
- 17 снежня — Дзень беларускага кіно.

(Працяг. Пачатак у № 1 за 2012 г.)
Раніца. Пакой Паўліны. Яна ля люстэрка расчэсвае валасы.

КУПАЛА (прачнуўся). Добрай раніцы, Паўлінка-журавінка! Якая ж ты сёння прыгожая!..

ПАЎЛІНА. Толькі сёння?

КУПАЛА. У цябе шыкоўныя валасы.

ПАЎЛІНА. А сама па сабе?

ла баба клопату, купіла парася... Пойдуць дзеці, хатнія клопаты, галаўны боль...

КУПАЛА. Паўліна, абяцаю табе дапамагаць!

ПАЎЛІНА. Янка, я не створана для сямейнага жыцця. І не люблю хатнія клопаты. Люблю чытаць кнігі.

КУПАЛА. Вось і добра! Буду пісаць кнігі, а ты будзеш іх чытаць...

ПАЎЛІНА. Ты такі сур'езны, а я летуценніца. Не, каханы. Сямейнае жыццё не для мяне. Хачу заняцца грамадскай дзейнасцю.

КУПАЛА. Колькі смецця ў цудоўнай галоўцы!

Сёння мы працягваем друкаваць "версію" гісторыі сустрэч ды расстанняў народнага паэта Беларусі Янкі Купалы, чыё 130-годдзе адзначаецца сёлета, і Паўліны Мядзёлка — першай выканаўцы ролі Паўлінкі ў аднайменным спектаклі — у рамках тэатральнай "старонкі з працягам" нашага традыцыйнага ўкладшыша "Куфар-радца". Нагадаем, п'еса яшчэ не займела сваёй сцэнічнай версіі, таму перад вамі — сапраўдны эксклюзіў.

Анатоль ДЗЯЛЕНДЗІК

КАРОНА З КАХАННЯ

КУПАЛА. Сонейка, ідзі сюды. Здалёку я дрэнна чую...

ПАЎЛІНА. Ласы на кілбасы! Паставіць гарбаты?

КУПАЛА. Паўліна, ты не толькі выдатная актрыса... (Не адразу.) Паўлінка, выходзь за мяне. Стань маёй жонкай.

ПАЎЛІНА. "Грэх вам, барин, смеяцца над бедной, но честной девушкой".

КУПАЛА. Ты мяне спакусіла.

ПАЎЛІНА. Я цябе спакусіла?! (Катэліва.) Але ж якім бокам тут я?

КУПАЛА. На сцэне была такой чароўнай, прывабнай... Увесь час кідала на мяне ласкавыя позіркi.

ПАЎЛІНА. Я толькі хацела правесці, ці правільна іграю.

КУПАЛА. Хто настаяў, каб ты выконвала галоўную ролю? На каленях стаяў!

ПАЎЛІНА (прытворна ўздыхае). Тудэма-судэма. Цяпер да скону дзён не разлічваю...

КУПАЛА. Спакусіла, паманіла. І як прыстойная дзяўчына павінна стаць маёй жонкай.

ПАЎЛІНА. Ну і ну! Янка, ці ж такім жартуюць?

КУПАЛА. Паўліна, я сур'езны як ніколі. Давай павянчаемся. (Тэракрысціўся.)

ПАЎЛІНА. Ты ведаеш, колькі мне гадоў?

КУПАЛА. Сямнаццаць?

ПАЎЛІНА. Замуж не спяшаюся.

КУПАЛА. Чаму?

ПАЎЛІНА. Ну падумаі: хто я і хто ты? Вядомы паэт — і я, настаўніца-пачаткоўка.

КУПАЛА. Не бачу праблемы.

ПАЎЛІНА. Табе патрэбна мудрая, начытаная, каб падказвала, парады давала... А я, цёмная, не пара табе. У кафэ ты папракнуй, што не чытала Гогаля. І было так сорамна!

КУПАЛА. Ёсць тысячы кніг, якія я не чытаў.

ПАЎЛІНА. Такія моманты будуць паўтарацца часта.

КУПАЛА. Паўліна, адукацыя — рэч нажыўная.

ПАЎЛІНА. Буду табе замінаць. Са мной ты засумуеш.

КУПАЛА. Лухта! Жонка Гейнэ ніколі не чытала ягоных вершаў. Яе спыталі: "Чым займаецца ваш муж?" — "Не ведаю. Нешта піша". І выдатна жылі, між іншым!

ПАЎЛІНА. Рана мне.

КУПАЛА. Па шчырасці: цябе пужае мой узрост?

ПАЎЛІНА. Мяне пужае мой: зялёная. Хачу нечага ў жыцці дасягнуць.

КУПАЛА. Дык я табе дапамагу! Не ўстану, пакуль не дасі згоды быць жонкай. (Уладкоўваецца зручней, быццам надоўга.)

ПАЎЛІНА. Шантажыст... Не ме-

Янка Купала і Паўліна Мядзёлка. Версія

Лірычная драма па матывах кнігі Паўліны Мядзёлка "Сцежкамі жыцця".

ПАЎЛІНА. На свеце столькі злога! З гэтым трэба змагацца... Я ўступіла ў рэвалюцыйны камітэт.

КУПАЛА (моршчыцца). Паўліна, дабром гэта не скончыцца. Жанчына павінна кахаць, раджаць дзяцей, выхоўваць, радавацца жыццю!

ПАЎЛІНА. Янка, я люблю вясёлыя. А ты заўжды сумны, задумлівы. Прабач, мы розныя...

КУПАЛА. Паўліна, я цябе кахаю!

ПАЎЛІНА. І я — цябе. Але не так моцна, каб... "І соладка сэрцам сваім не раз чую, што я не жадаю цябе, а люблю..."

КУПАЛА. У нас усё наперадзе! "Пакахай мяне, дзяўчынка! У хаце ўжо маёй будзь гаспадыняй, — няма ў мяне нікога, апроч цябе, сядзь на пачэсны кут, мая багіня, і будзем думы думаць аб сабе..."

Памаўчалі.

ПАЎЛІНА. Янка, я кахаю чалавека, які ніколі не стане маім мужам...

КУПАЛА. Жанаты?

Паўліна не адказвае.

Вы з ім... каханкі?

ПАЎЛІНА. Ніколі не задавай жанчыне такія пытанні.

КУПАЛА. Паўліна, ты мяне забіла. Можна, пазней? Падумаеш?

ПАЎЛІНА. Не, Янка. У Пецярбургу шмат прыгожых дзяўчат. Гадзіннік аддаць? (Падывае вечка, гучыць мелодыя.)

КУПАЛА. Не трэба, няхай нагадвае пра мяне. Спадзяюся, прыйдзе час, калі мы разам будзем слухаць гэтую мелодыю.

ПАЎЛІНА. На святых "ніколі"...

КУПАЛА (нявесела). Зараз выйду і кінуся на шыю першай сустрэчнай прыгажуні.

ПАЎЛІНА. Не забудзь запрасіць на вясельле.

КУПАЛА. Паўліна, потым мы абое пашкадуем.

ПАЎЛІНА. Янка, ты пра што? Жыццё толькі пачынаецца!

КУПАЛА (задумліва). "Быў гэты толькі сумны сон..." — "А яна? А яна была толькі... дзяўчына". (Падыходзіць да дзвярэй. Памарудзіўшы, з напорам адчыняе дзверы і б'е імі непрыкметнага чалавека, які падслухоўваў.) Пардон, месць! Небяспечная ў вас праца...

КУПАЛА. Улетку 1916 года я быў накіраваны на працу ў Полацк старшым рабочым у дарожна-будуўнічы атрад...

Сціплы пакой Купалы. За — вокнамі завіруха, віхура. Ён — у ложку, піша ў сшытку. Адчыняюцца дзверы — уваходзіць радасная Паўліна, абтрасае снег.

У кантэксце юбілею

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы прадставіў літаратурна-дакументальную мастацкую выстаўку з фондаў "Зерне, кінутае ў ніву, ўсходзіць ды красуе...", прысвечаную 120-годдзю з дня нараджэння У.Ф. Луцвіч — жонкі Янкі Купалы, стваральніка і першага дырэктара музея, заслужанага дзеяча культуры краіны.

Зерне красуе ад цёці Уладзі

Менавіта яе намаганнямі быў захаваны і сабраны архіў паэта, створаны яго музей, які з 1960-га знаходзіцца на месцы іх дома, распачата вялікая праца па выданні твораў Янкі Купалы.

Уладзіслава Францаўна нарадзілася 25 снежня 1891 года ў в. Вішнева Валожынскага павета. Ейная маці — Эмілія Манэ, па паходжанні французжанка — была настаўніцай, ад яе Уладзіслава атрымала любоў да педагогікі і дзяцей. Бацька, Франц Станкевіч, працаваў ляснічым у Каралінаве на Валожыншчыне. З Янкам

Праз нейкі час становіцца святлей. Купала закурыў.

ПАЎЛІНА. Колькі разоў я марыла пра сустрэчу з табой! Ты атрымаў мой ліст?

КУПАЛА. Не.

ПАЎЛІНА. Шкада. Там было столькі пшчоты і кахання!..

КУПАЛА. Пасля таго, як ты адмовіла, стаў нудзіцца...

ПАЎЛІНА. Я тут ні пры чым.

КУПАЛА. Так, пачынаў там. Але пасля твайго сыходу я месца сабе не знаходзіў! Плакаў, сыпаў гром і маланкі, ледзь не звар'яцеў, хацелася каго-небудзь забіць!

Памаўчалі.

ПАЎЛІНА. Янка, хачу выправіць памылку. Давай пажэнімся.

КУПАЛА (нервова усміхнуўшыся). Паўліна, ці ты гэта?

ПАЎЛІНА (усміхаецца). Пасталела. І зразумела: мне патрэбны толькі ты. А зараз вызначылася канчаткова... (Цалуе яго.)

КУПАЛА. Не палохе, што я старэйшы за цябе?

ПАЎЛІНА. Ці гэта ж многа: дзесяць гадоў? Ты моцны, як зубр!

КУПАЛА. А дзе твой жанаты мужчына?

ПАЎЛІНА. Яго не было.

КУПАЛА. Як: не было?!

ПАЎЛІНА. Калі ты можаш пісаць паэмы, то чаму я не магу прыдумаць мужчыну?

КУПАЛА. Паўліна, Паўліна!

ПАЎЛІНА. Цяпер у нас усё будзе добра. Але... Ты нейкі дзіўны. Што-небудзь здарылася?

КУПАЛА (не адразу). Паўліна, я ажаніўся.

ПАЎЛІНА. Ажаніўся?! Калі?

КУПАЛА. Год таму. (Паказвае прысцёнак на пальцы.)

ПАЎЛІНА (дае аплявуху). Што ж адразу не сказаў?!

КУПАЛА. Не паспеў.

ПАЎЛІНА. Хто яна?

КУПАЛА. Уладзя Станкевіч.

ПАЎЛІНА. Уладка?! Ну і ну! Але вы такія розныя!

КУПАЛА (уздыхае). Супрацьгеласці прыцягваюцца.

ПАЎЛІНА. Не мог пачакаць, пакуль я перадумаю?

КУПАЛА. Пабойся Бога! Ты не пакінула мне ні каліўца надзеі: "Жаніся, з кім хочаш!"

ПАЎЛІНА. І ты паверыў жаночым выбрыкам?! Ганарлівая была, дурніца! Думала, маўляў, нікуды ён ад мяне не дзенецца! Трэ было дыхну даць, прапясочыць! Паслухаць, ці жывая, і яшчэ дадаць трохі...

КУПАЛА. Ты была цвярозай, у розуме і пры памяці.

ПАЎЛІНА. Мне было сямнаццаць! Што я цяміла?!

КУПАЛА. Так, вінаваты: не быў настойлівым. Ты ж раставала ў маіх абдымаках! Як я мог цябе адпусціць?!

ПАЎЛІНА. Чаму сёння не спыніў мяне? Жанаты чалавек!

КУПАЛА. Калі ты прытулілася да мяне, я згубіў усялякі кантроль. І зразумеў, лепш за цябе няма нікога...

ПАЎЛІНА. Нягоднік! (Б'е далоняй па прысцёнку на руцэ.) Адкушу і выкіну!

КУПАЛА. Калі я пайду тапіцца, ты адна будзеш ведаць прычыну.

ПАЎЛІНА. Я іграла Ларысу ў "Беспасажніцы" Астроўскага. Паратаў спакусіў яе, заручоную з іншым, напруэдадні вясельле. А потым кажа: "Я заручоны..." Дзе яна?

КУПАЛА. На рынку. Зараз прыйдзе.

ПАЎЛІНА (хутка апрапаецца). Забіць цябе мала!

КУПАЛА. Паўліна, як перад Богам: ты лепшая за ўсіх. Сёння развітаўся. Назаўсёды. Прабач.

Чуюцца крокі.

Гэта яна!

ПАЎЛІНА. Назаўсёды? Не, каханы. Мы будзем бачыцца! (Цалуе яго і паспешліва знікае.)

КУПАЛА. Ішла Першая сусветная вайна. Потым былі рэвалюцыя, грамадзянская вайна, нацыянальнае адраджэнне 1920-х. Ні я, ні Паўліна не ведалі, што сустрэнемся толькі праз гады. За гэты час у кожнага ў жыцці адбыліся значныя змены...

(Працяг будзе.)

Фаіна ВАДАНСАВА, вядучы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы
На здымках: фрагменты новай выстаўкі.

**Сапраўдныя прыгоды
"Бураціна"**

— "Прыгоды Бураціна" Леаніда Нячаева сталі адной з "візітовак" нашай студыі, але мала хто ведае, якім чынам з'явіўся на свет гэты фільм. Сцэнарый яго ствараўся з велізарнымі цяжкасцямі: наспяваў час мастацкага савета, але рэжысёр будучай стужкі Леанід Нячаеў меў вялікі сумненні наконт сцэнарыя Іны Веткінай. Таму перад самым пасяджэннем савета ён узяў сцэнарый старога савецкага мультфільма "Прыгоды Бураціна", замяніў тытульны ліст і... падаў чужы сцэнарый на разгляд! Ніхто з членаў савета не заўважыў падмены — фільм быў запушчаны ў вытворчасць, а сцэнарый Веткіна напісала новы. Але "прыгоды" стужкі толькі пачыналіся...

Цяпер ніхто не ведае, што першапачаткова ў "...Бураціна" здымаліся зусім іншыя акцёры, зацверджаныя мастацкім саветам. На ролю Бураціна не адразу, але знайшлі Дзіму Іосіфава, Ката Базілія іграў Віктар Паўлаў, а ролю Лісы Алісы выконвала яго тагачасная жонка. Карабаса-Барабаса ўвасабляў Раман Філіпаў, вельмі каларытны акцёр, якога ўсе ведаюць па эпізодзе ў камедыі Леаніда Гайдая "Брыльянтавая рука", дзе ён пытаецца ў герояў, "...чаму Валодзька збрыў вусы". Тады Філіпаў яшчэ выходзіў на сцэну нашага Купалаўскага тэатра. Дурамара іграў кіеўскі акцёр Леў Пярфілаў — будучы "Грыша 6 на 9" з "Месца сустрэчы змяніць нельга".

Дырэктар студыі Уладзімір Іваноўскі быў проста зачараваны іграй Філіпава і наогул тым, што датычны да стварэння такога цуду, як казачны кінематограф. Бывала, ён пытаўся ў памочнікаў: "У якім павільёне здымаюць "...Бураціна?" — і ішоў глядзець на здымкі. У гэты момант ён, амаль не гледзячы, мог падпісаць любую паперу...

Здымкі пачаліся, але нешта нібыта замінала мне, тагачаснай выконваючай абавязкі дырэктара аб'яднання, падпісаць усе неабходныя фінансавыя паперы... Гатовы чарнавы матэрыял мне не спадабаўся, аб чым я адкрыта сказала Леаніду Нячаеву. Ён, зразумела, пакрыўдзіўся. Павёз працоўны матэрыял у Маскву, на Дзяржтэлерадыё — і сапраўды, там яго адразу забракавалі! Наконт матэрыялу і ігры зацверджаных, але да апошняга не аформленых, акцёраў сказалі жорстка: "Правінцыйны ТЮГ!" І ўсё давялося рабіць нанова, у тым ліку падбіраць выканаўцаў. І вось тады ўзніклі ўсе тыя артысты, без якіх мы цяпер не ўяўляем "Прыгоды Бураціна": Уладзімір Этуш, Ралан Быкаў і Алена Санаева, Уладзімір Басаў.

**Як Дурамар
наведаў Юзіка**

— Апошні, дарэчы, як і многія маскоўскія "зоркі", быў чалавекам няпростым. Каб здымацца на "правінцыйнай" студыі, паставіў умову: дагавор падпісвае на дваццаць адзін здымачны дзень, але ўсе мінскія сцэны здымуць з ім за тры... А калі з'явіўся на "Беларусьфільме", то адразу пайшоў у бухгалтэрыю, каб атрымаць ганарар за здымкі ў стужцы Ігара Дабралюбава "Братачка", дзе сыграў кры-

ху раней. Адпаведнай сумы ў наяўнасці адразу не знайшлося, таму Басаў замест павільёна адправіўся праз дарогу "да Юзіка": у вінную краму да прадаўца — інваліда вайны, якога добра ведалі і да якога бегалі ў перапынках сія-тыя супрацоўнікі студыі. Скандалу са зрывам здымак удалося пазбегнуць, імгненна сабраўшы неабходную суму па здымач-

"К" працягвае знаёміць чытачоў з малавядомымі стэрэаграфіямі стварэння шырока вядомых стужак Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм". У гэтым нумары мы працягваем расповед Ізольды КАВЕЛАШВІЛІ, якая звязана з айчынным кіно з 1968 года і ўдзельнічала ў якасці рэдактара ў стварэнні шэрагу вядомых карцін. Сённяшні расказ прысвечаны, бадай, самай папулярнай стужцы ў гісторыі нашага дзіцячага кіно...

рэжысёр палічыў, што кампазітар надта выдзяляе сваю ролю ў поспеху стужкі... Таму, калі надышла чарга здымаць "Казку пра Зорнага хлопчыка", творцы паміж сабой амаль не размаўлялі. Ролю "пасрэдніка" зноў давялося выконваць мне. Да таго часу Рыбнікаў ужо стаў вельмі вядомы як аўтар рок-опера, музыкі да іншых кінафільмаў. Хаця... Хто ведае,

ён кожным разам прапаноўваў рэжысёрам новае рашэнне сцэны...

Дарэчы, здымачная група прыводзіла яшчэ адзін аргумент, каб як мага даўжэй заставацца ў экспедыцыі ў Крым. Справа ў тым, што для здымак вядомай сцэны з Чарапахай Тарцілай было патрэбна возера, якіх у Крыме амаль не было. Пасля некалькіх тыдняў пошукаў я загадала групе вяртацца ў Беларусь і здымаць возера дома. Але тут група праявіла "помслівасць", і за тое, што яе вярнулі з шыкоўнага адпачынку, пачала адмаўляцца ад здымак у тых мясцінах, якія ёй знаходзілі. Нібыта, ім патрэбна возера ідэальна круглай формы, і ўсё

Прыгоды Рэдактара

ных групам і аддаўшы яе акцёру, які ўжо ўшчыльную заняўся "дэгустацыяй"...

Што да іншых вядомых кінематографістаў, якія працавалі ці маглі працаваць у Мінску, то напрыканцы шасцідзясятых мы запрасілі ў госці на студыю Андрэя Таркоўскага, які тады быў у вымушаным прастоі пасля затрымкі з выхадам на экраны "Андрэя Рублёва". Знакаміты ўжо тады рэжысёр вёў сябе вельмі сціпла і годна адмовіўся ад прапановы зрабіць наступную стужку на тэлевізійным аб'яднанні "Беларусьфільма".

Але гэта — знакамітасці.

**Колькі слоў
пра саундтрэк**

— Да слова, запрасіць пісаць музыку да "Прыгод Бураціна" спачатку планавалася Сяргея Картэса: ён быў аўтарам саундтрэка да першай дзіцячай стужкі Леаніда Нячаева "Прыгоды ў горадзе, якога няма". Але потым вырашылі, што Картэс — больш "сур'ёзны" кампазітар, які спецыялізуецца на сімфанічнай музыцы.

Малады маскоўскі кампазітар Аляксей Рыбнікаў на момант пачатку працы над "Прыгодамі Бураціна" сядзеў без справы і без грошай. Рэпутацыя ў яго як творцы была не лепшая, бо да гэтага ўжо прыпінілі працу над мультфільмам, да якога ён пісаў музыку. Але Нячаеў настаяў, каб Рыбнікаў працаваў над яго карцінай. Сапраўды, талент Рыбнікава аказаўся для стужкі Леаніда Нячаева вельмі важным складнікам поспеху. Ужо праз колькі дзён кампазітар праспяваў нам пад свой асабісты акампанемент на фартэпіяна ўсе музычныя нумары з будучай стужкі, і мы адразу "ўбачылі", якой яна павінна быць. Такой у выніку карціна і стала. Зразумела, пытанне, каго з кампазітараў запрасіць пісаць музыку да наступнай карціны Леаніда Нячаева — "Пра Чырвоны Каптурык", — нават не ўзнікала. Але потым шляхі Рыбнікава і Нячаева на доўга разышліся:

якім мог быць яго шлях да поспеху без удзелу ў працы над дзіцячымі стужкамі беларускай студыі...

Пад сонцам Ялты

— Асноўная частка натуральных здымак "Прыгод Бураціна" праходзіла каля Ялты, дзе ў шыкоўнай гасцініцы размясцілася здымачная група. Пасля некалькіх тыдняў я як выконваючая абавязкі кіраўніка аб'яднання паляцела туды, каб даведацца, што група Нячаева паспела зрабіць. Тым больш, ніякіх звестак ад яе не было. У Ялце я была тры дні, група працавала неверагодна інтэнсіўна. Калі потым перагледзела фільм, то мне падалося, што за гэтыя тры дні я прысутнічала пры здымках ці не ўсіх сцэн, што ўвайшлі ў фільм...

Толькі праз 30 гадоў я даведалася, чаму група практычна не працавала некалькі першых тыдняў. Аказваецца, па прыездзе ў Ялту Ралан Быкаў адразу набыў двухтыднёвы круіз па Чорным моры, і ўся група цягліва чакала яго, а потым пільна захоўвала ад усіх гэтую таямніцу. Да слова, Ралан Быкаў быў неверагодна таленавіты творца, ніводны дубль у яго не быў падобны да іншых, бо

тут! Да пошукаў "патрэбнага" вадаёма падключылася нават я. Урэшце, возера знайшлі — не так далёка ад Мінска, — і знялі там усё, што было запланавана па сцэнарый.

Праз колькі гадоў Ралана Быкава запрасілі на "Беларусьфільм": напісаць сцэнарый іншай стужкі. Той з задавальненнем узяўся за справу, размясціўся ў Доме творчасці пад Мінскам і пачаў пісаць. Але... Кожны раз, даходзячы да сёмай старонкі рукапісу, кідаў яго і пачынаў з пачатку. Прычым тое, што ён паспяваў напісаць, было вельмі цікавым, аднак творца не быў тым задаволены. Урэшце рэшт, праз колькі дзён сцэнарных спроб Быкаў адмовіўся ад супрацоўніцтва і з'ехаў дадому ў Маскву. Цікава, што праз пэўны час, калі фільм за аўтарствам іншых людзей усё-такі выйшаў на экраны, Быкаў пад час нашай сустрэчы ўспомніў пра сваю працу і... папрасіў выплаціць яму ганарар!

Лічу, мне вельмі пашанцавала ў жыцці супрацоўнічаць з такімі таленавітымі людзьмі, як ён ды іншыя творцы, з кім давялося рабіць сапраўднае кіно.

Занатаваў Антон СІДАРЭНКА

Кіно пра "ўсё, што трэба"

На сёння запланавана тэлепрэм'ера меладрамы "Усё, што нам трэба..." вытворчасці Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм".

Канал "АНТ" пакажа на стары Новы год стужку, што была знята рэжысёрам Іванам Паўлавым па сцэнарый ягонага ўжо сталага творчага партнёра Ігара Тарацько адмыслова пад тэлефармат.

У гэтай амаль казачнай гісторыі пераплаліся рэальнасць і магчымасць здзяйснення цуду, самых заветных жаданняў. І, вядома ж, — пошукі героямі стужкі свайго сапраўднага кахання. А галоўныя ролі ў амаль чатырохгадзіннай тэлестужцы выконваюць нашы акцёры — народныя артысты Беларусі Аўгуст Мілавану, заслужаны артыст краіны Ігар Сігоў, вядомыя майстры сцэны і экрана Паліна Сыркіна, Павел Харланчук, Алеся Пухавая, Святлана Зеляноўская, Анатоль Кацянеў, Святлана Бароўская, Святлана Нікіфарова, — а таксама расіянін Ягор Бяроўеў.

Дарэчы, як заўважыў, магчыма, уважлівы чытач, творчы лёс многіх з названых вышэй артыстаў шчыльна пераплецены з Тэатрам-студыяй кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм". І акурат гэтымі днямі трупа дае своеасабліваю справаздачу пра ўласныя дасягненні не зусім у звычайным фармаце — музейным. У філіяле Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры "Гасцёўня Уладзіслава Галубка" прадстаўлены праграмы да пастановак, касцюмы, рэжывіт спектакляў, фотаматэрыялы.

Perpetuum cinema

Учора, 13 студзеня, у Мінску распачаўся Міжнародны фестываль відэарту "Cinema Perpetuum mobile". Мерапрыемствы форуму пройдуць адразу ў некалькіх культурных кропках сталіцы: Нацыянальным мастацкім музеі, Палацы мастацтва, Гарадской мастацкай галерэі Шчамялёва, Музеі гісторыі беларускага кіно, арт-кінатэатры.

"Культурная разнастайнасць — адна з мэт фестывалю, другая — прасоўванне беларускага аўтарскага кіно", — зазначылі у аргкамітэце форуму. Таму на фестываль паступіла больш за 190 кароткаметражных стужак з 35 краін свету, у тым ліку з Беларусі, Расіі, ЗША, Вялікабрытаніі, Германіі, Польшчы, Індыі, Аўстраліі ды іншых.

Асабліваць яго конкурснай праграмы ў тым, што ўдзельнікі здымаюць ролікі на тэму вечнага рухавіка (perpetuum mobile). Тэма вечнасці ўнімаецца і ў іншых намінацыях: "Вечнае мастацтва (perpetuum ars)", "Вечная ідэя (perpetuum idea)", "Вечная жыццё (perpetuum vita)", "Вечнае супрацьстаянне (perpetuum adversi)", "Вечная свабода (perpetuum libertas)".

Акрамя конкурсных праглядаў праграма форуму прадугледжвае паказы анімацыйных і дзіцячых ролікаў, студэнцкіх работ, у тым ліку стужак студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Фестываль завершыцца 18 студзеня.

"КУЛЬТУРА-ІНФА": "ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ"*(Працяг. Пачатак на стар. 4 — 5.)***Яўген РАГІН:**

— Хацелася б пачуць і пра дзяржаўна-прыватнае партнёрства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Маю на ўвазе продаж і перадачу прыватнікам шэрагу старадаўніх беларускіх сядзіб і маёнткаў. Што тут можна сказаць станоўчага?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Станоўчыя прыклады ёсць. І самае галоўнае тут, на маю думку, тое, што хоць і марудна, з пэўнымі цяжкасцямі,

Размаўляла з супрацоўнікамі ўстановы і прапанавала забраць гэтую шылду ў музей. Але яны праз некаторы час са мной стэлефанаваліся і казалі: такое немагчыма. Прайшло ўжо больш за год з таго часу, але шылда на сваім месцы так і не з'явілася...

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Шаноўная Іна Паўлаўна! Абяцаю, што правяру вашу інфармацыю. Я, напрыклад, лічу, што калі гэта быў элемент гістарычнага будынка, дык ён павінен захоўвацца на сваім

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Фінансаванне пачнецца з наступнага года. Год фінансавы, як вядома, фарміруецца напярэдадні, таму цяпер адбывацца вызначэнне аб'ёмаў тых сродкаў, што пойдучы на рэалізацыю праграмы "Замкі Беларусі" ў 2013 годзе. А ў ёй прадстаўлена 38 аб'ектаў — замкаў або замчышчаў. Яны падзелены на чатыры катэгорыі. Першая — гэта замкі, якія могуць быць рэканструяваны, рэстаўраваны і прыстасаваны для наведвальнікаў (Нясвіжскі, Мірскі, Лідскі, Стары Замак у Гродне), другая — замкі, што

гэтых аб'ектаў, прылеглай тэрыторыі, каб людзі маглі наведваць замчышчы, паставіць інфармацыйныя стэнды. І чацвёртая катэгорыя — гэта музеі-ефікацыя замчышчаў (у Браславе, Лагойску, Тураве, Мінску), дзе могуць быць ажыццёўлены пэўныя рэканструкцыі. Праграма "Замкі Беларусі" будзе фінансавана з рэспубліканскага бюджэту, а таксама значны аб'ём грашовых сродкаў прадугледжана выдаткаваць і з мясцовых бюджэтаў. Таму мы вельмі спадзяемся на тое, што паэтапна, паступова гэтыя замкі і замчышчы будуць ува-

Ілья СВІРЫН:

— Тут, напэўна, пытанне найперш — у фінансах...

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Не, справа тут, падаецца, у іншым: на маю думку, мазыранам хацелася зрабіць гэты аб'ект як мага хутчэй, паказаць, так бы мовіць, "карцінку", таму і адбылася гістарычная недакладнасць у вобразе аб'екта. Я перакананы, што ў справе рэканструкцыі, рэстаўрацыі такая спешка, падгонка пад тыя або іншыя мерапрыемствы, проста недаравальная. Гэта толькі шкодзіць аб'екту.

ЯК УНЕСЦІ АБ'ЕКТ У ДЗЯРЖАЎНЫ СПІС,

На пытанні чытачоў і журналістаў "К" адказвае начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар ЧАРНЯЎСКІ

але мерапрыемствы па перадачы сядзіб прыватным уладальнікам усё ж такі рэалізуюцца. Гэта вядома Краскі і Падароск у Ваўкавыскім раёне, цяпер, ведаю, ідзе праца па Лынтупах Пастаўскага раёна, па Альшэве Мядзельскага раёна, таксама і ў Віцебскай вобласці ёсць шэраг аб'ектаў. Але, падкрэслаю яшчэ раз, на жаль, усё гэта адбываецца надта марудна. Можна быць, з-за таго, што пакуль прыватныя асобы даволі "нясмела" ідуць на ўкладанні ў такія аб'екты. Таксама, мабыць, не ўсе бачаць, як іх можна выкарыстаць. Але мы маем надзею на тое, што паступова сітуацыя зменіцца. І, натуральна, вельмі шкада, што мала менавіта айчынных прыватнікаў набываюць сядзібы.

Іна ГЕРАСІМАВА, дырэктар Музея гісторыі і культуры яўрэяў Беларусі:

— Добры дзень! Ігар Мяфодзевіч, мяне турбуе наступнае. Вы, натуральна, ведаеце будынак Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, колішняй харальнай синагогі. На ім сёння вісіць дошка, дзе напісана, што гэта помнік архітэктуры XX стагоддзя... і былы будынак Рускага тэатра..

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Пытанне разумею. Я, шчыра кажучы, у тых краях даўно не быў і не звяртаў увагу, што напісана на ахоўнай дошцы. Але мы гэта правяром, і калі там сапраўды няправільны надпіс, то, адпаведна, ён будзе выпраўлены. Гэта адназначна.

Іна ГЕРАСІМАВА:

— Дзякуй. І наступнае пытанне. Будынак па вуліцы Віцебскай, 21а з'яўляецца помнікам гісторыка-культурнай спадчыны. Гэта былы яўрэйскі тэхнікум. Сёння там знаходзіцца ўстанова гарадскога аддзела адукацыі. У будынку не так даўно зрабілі ўнутраны рамонт, але пасля гэтага чамусьці з фасада прыбралі шылду "Я.П.Т. 1936" — "Яўрэйскі педтэхнікум, 1936 год". Я паехала туды, каб высветліць, куды знікла шылда. Ubачыла, што яна ляжыць проста на двары!

спрадвечным месцы. Перанясенне шылды ў музейную экспазіцыю — гэта ўжо самы крайні крок. Дзякуй за інфармацыю, мы абавязкова прыемем па ёй усё неабходныя меры.

Іна ГЕРАСІМАВА:

— Дзякуй вам вялікі і ўсяго добрага!

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Ігар Мяфодзевіч, нядаўна была зацверджана Дзяржаўная праграма "Замкі Беларусі". А што з яе фінансаваннем? Колькі сродкаў плануецца накіраваць на рэстаўрацыю і кансервацыю помнікаў гісторыі і культуры краіны?

павінны быць кансерваваны (Навагрудскі, Крэўскі, Гальшанскі, Смалянскі). У гэтую катэгорыю мы нават аднеслі Быхаўскі замак, бо яго трэба пакуль што кансерваваць і дачакацца, каб на аб'ект прыйшоў інвестар. Там трэба выканаць вялізны аб'ём работ. Як толькі гэта будзе зроблена, замак пярэйдзе ў першую катэгорыю. Замчышчы, дзе фактычна нічога не засталася, але ўсе артэфакты знаходзяцца ў культурным пласце, — трэцяя катэгорыя. Пры рэалізацыі праграмы "Замкі Беларусі" можна будзе правесці добраўпарадкаванне

ходзіць у кантэкст сённяшняга жыцця Беларусі як аб'екты турыстычнага наведвання, рэкрэацыі, адпачынку.

Кастусь АНТАНОВІЧ:

— А як вы ставіцеся да драўляных бутафорыяў, што часам размяшчаюць у гарадах?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Бутафорыі такія сапраўды ёсць, напрыклад, у Мазыры. Хаця, з іншага боку, на Мазырскім замчышчы цяпер ёсць і кавярня, і музейныя экспазіцыі. Так што трэба было трохі больш папрацаваць і тады, магчыма, атрымаўся б цікавы архітэктурна аб'ект.

Яўген РАГІН:

— У Рагачове ёсць на сёння задумкі зрабіць нешта падобнае да Мазырскага замка...

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Так, а таксама ў згадыным ужо Браславе, у Лагойску, у іншых паселішчах Беларусі... Але я ўсюды кажу: калі вы хочаце зрабіць свой праект на высокім якасным узроўні, прыедзьце ў Тураў, паглядзіце на працу мясцовых спецыялістаў, павучыцеся ў іх. Бо ў Тураве не збіраюцца аднаўляць увесь замак, але акцэнт у іхнім праекце расставлены правільна.

АДКАЗЫ НА ПЫТАННІ З ЭЛЕКТРОННАЙ ПОШТЫ

Віктар ВАСІЛЕВІЧ, Карэлічы:

— Ці патрэбны сёння валанцёры для правядзення пэўных работ на помніках гісторыка-культурнай спадчыны? Наколькі якасная іхняя дапамога?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Магу сказаць, што Міністэрства культуры Беларусі заўсёды падтрымлівае валанцёрскі рух. Да прыкладу, найбольш паспяхова вынікі тут — у фонда "Любчанскі замак". Дадам толькі адну заўвагу: мы заўсёды падтрымліваем прафесійны падыход да рэстаўрацыі ці кансервацыі аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. І калі нехта хоча пад выглядам такіх работ зрабіць нешта іншае, то ён сваімі дзеяннямі прынясе толькі шкоду. Але калі гаворка ідзе пра добраўпарадкаванне, уборку прылеглай тэрыторыі, нейкіх нескладаных рамонтаў з дапамогай валанцёраў, то мы заўсёды падтрымліваем падобныя праекты і нават самі ў іх удзельнічаем. Згадайма хаця б акцыю газеты "Культура" па добраўпарадкаванні тэрыторыі Навагрудскага замка, што адбылася летась. Гэта таксама адна з форм валанцёрскага руху.

У Беларусі ёсць і іншыя фонды, да прыкладу, "Крэўскі замак". Але ён сябе так актыўна пакуль што не праявіў, як фонд Любчы. Яшчэ адзін фонд — "Паўночныя Афіны" — мы таксама падтрымалі, і я нават уваходжу ў асяродкі савет гэтай арганізацыі. Таму любому валанцёрскаму руху, які скіраваны на садзейнічанне ў правядзенні работ па захаванні аб'ектаў спадчыны, заўсёды будзе аказана спрыянне Міністэрствам

культуры Беларусі. Гэтая дапамога датычыцца, у першую чаргу, афармлення дакументаў на правядзенне работ. І абяцаю, што яно будзе зроблена ў самы кароткі тэрмін.

Кастусь ШЫТАЛЬ, Глыбокае:

— Дзень добры! Спадар Ігар, як вы ставіцеся да таго, што ў рамках праекта па "аднаўленні" замка на гарадзішчы ў Браславе ўзводзяцца новыя канструкцыі, выгляд якіх не мае нічога агульнага з першапачатковым выглядам замкавага комплексу? Фотаздымак навабудаў далучаю. Загадзя дзякую за адказ.

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Канешне ж, калі на месцы помніка археалогіі, гісторыі, архітэктуры ўзводзяцца нехарактэрныя для яго будынкi, гэта кепска. Разам з кіраўніцтвам Браслаўскага райвыканкама мы разглядалі названае пытанне. Яны зараз рыхтуюць нармальную праектную дакументацыю па рэканструкцыі браслаўскага замка для таго, каб музейфікаваць яго тэрыторыю. Дарэчы, гэта прадугледжана і Дзяржаўнай праграмай "Замкі Беларусі", падрыхтаванай Міністэрствам культуры, якая зусім нядаўна была зацверджана нашым Урадам. Што да навабудаў, дык яны (як і лесвіца да магілы Нарбута) — часовыя, не ўкараняюцца ў пласт, у культурны слой і створаны для наладжвання культурных мерапрыемстваў, бо Замкавая гара, вы ведаеце, — цэнтр культурнага жыцця і месца правядзення фестываляў рэдкаснай культуры. Так што такая "стылізацыя" — часовая, каб наладзіць пад час святаў гандаль.

Ілья ЗАРАНОК, Горкі:

— Добры дзень, шаноўны Ігар Мяфодзевіч! У Горках збіраюцца зносіць дом, дзе з 1926 па 1928 год жыў класік беларускай літаратуры Максім Гарэцкі. Прашу вас стаць на абарону будынка і захаваць для нас гэтую матэрыяльную каштоўнасць, гэтую згадку пра жыццё і працу Гарэцкага ў Горках.

Ігар ЧАРНЯЎСКІ:

— Адкажу так. Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі падрыхтавала ліст у Магілёўскі аблвыканкам і Горацкі райвыканкам з прапановай захаваць гэты будынак. Калі там сапраўды неспрыяльныя ўмовы для пражывання, то варта перасяліць у новае жыллё людзей, а памяшканні выкарыстаць пад экспазіцыі музея Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі, а таксама — для стварэння кватэры або (тое трэба разглядаць на месцы) Мемарыяльнага пакоя Максіма Гарэцкага. Сапраўды, там цікавыя інтэр'еры, захаваліся сходы з тых часоў. Таму, на маю думку, для Горак гэты аб'ект вельмі важны. Знесці будынак, як кажуць, вельмі проста. А вось паспрабаваць зрабіць з яго цікавы турыстычны і культурны аб'ект — складана. Але гэтая праца таго варта.

Тым больш, наколькі нам вядома, будынак нікому не перашкаджае. На жаль, у свой час ён быў абкладзены сілікатнай цэглай, але захаваліся, як мне падаецца, яшчэ тры аналагічныя драўляныя будынкi, таму з цягам часу аднаўленне аўтэнтычнага фасада дома, дзе жыў Максім Гарэцкі, не будзе надта складаным.

ініцыятыве Міністэрства культуры, і ён датычыцца менавіта дзейнасці грамадскіх арганізацый. Паводле названага дакумента і была створана грамадская назіральная камісія пры Мінкультуры па пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Самай актыўнай з грамадскіх арганізацый з'яўляецца Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры. За мінулы год з гэтай арганізацыі паступіла 20 лістоў.

Да таго ж, мы правялі і праводзім у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь рабочыя пасяджэнні з усімі зацікаўленымі. Напрыклад, на наступным тыдні пройдзе чарговае рабочае пасяджэнне назіральнай камісіі па двух праектах у Мінску. Так што мы пастаянна падтрымліваем дыялог з грамадскімі арганізацыямі. Скажу, што Міністэрства культуры зацікаўлена ў тым, каб яны прымалі актыўны ўдзел у справе аховы гісторыка-культурнай спадчыны краіны, але паўтаруся: дыялог гэты павінны быць прафесійным на

Напрыклад, ад таго ж Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі культуры. У іх сапраўды ёсць разуменне, пэўныя падыходы да сваёй дзейнасці, у складзе яго — людзі, якія маюць адпаведную кваліфікацыю і пэўны вопыт працы, да прыкладу, у музейнай дзейнасці. Таму мы цалкам адкрыты і для грамадскіх арганізацый, і для сродкаў масавай інфармацыі.

Юлія ІМАНЬШАВА:

— Дзякуй вялікі за адказ!

Ілья СВІРЫН:

— Зноў вярнуся да тэмы аднаўлення замкаў, гістарычнай забудовы. Наколькі яна адпавядае еўрапейскім, міжнародным падходам?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Магу сказаць, што такое мультыраваанне ў свеце не заахочваецца. Больш за тое: Вашынгтонская хартыя 1987 года прадугледжвае на месцы страт не аднаўляць нешта, а ствараць менавіта сучасны будынак, бо тое, што мы спрабуем аднавіць сёння, робіцца з сучасных матэ-

КАБ НЕ "ПЕРАЎНОСІЦЬ" ЯГО ПАСЛЯ Ў "ЧОРНЫ"?

АДКАЗЫ НА ПЫТАННІ З ЭЛЕКТРОННАЙ ПОШТЫ

Іван САЦУКЕВІЧ, гісторык і выкладчык, Мінск:

— Паважаны Ігар Мяфодзьевіч! Мяне вельмі хваляюць два пытанні. Па-першае, на рагу вуліц Інтэрнацыянальная і Энгельса ў сталіцы знаходзіцца будынак, які з'яўляецца помнікам архітэктуры. Будынак вядомы тым, што там правёў дзіцячыя і юнацкія гады Станіслаў Манюшка. Дарэчы, пра гэты факт паведамляе мемарыяльная дошка, усталяваная ў аконную нішу на ўзроўні першага паверха. У будынку размешчана кавярня, уладальнік якой кожную вяснуну робіць дадатковую тэрасу кавярні на ходніку. З красавіка па лістапад убачыць дошку немагчыма. Словам, відавочнае парушэнне. Хочацца, каб вы назвалі канкрэтнага вінаватага ў ім. А таксама распавядзіце, калі ласка, што збіраецца зрабіць, каб гэтым летам мінчане і госці сталіцы змаглі ўбачыць мемарыяльную дошку спынныму кампазітару.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Сапраўды, не толькі ў Мінску апошнім часам пачалі з'яўляцца так званыя сезонныя гандлёвыя павільёны. Іншым разам яны пераўтвараюцца ў стацыянарныя будынкі. Міністэрства культуры ўжо адмовіла тром адпаведным зваротам. Больш за тое: мы рыхтуем гэтае пытанне на разгляд Навукова-метадычнай рады, каб выпрацаваць канкрэтны падыход: якія ж павільёны могуць з'яўляцца ля помнікаў архітэктуры. Увесь свет стварае такія гандлёвыя тэрыторыі, асабліва летам, у турыстычны сезон. І нікога тут кепскага няма, але неабходна вызначыцца наконт формы, выгляду, дызайну такіх гандлёвых кропак... Так што гэтым пытаннем мы займаемся.

Іван САЦУКЕВІЧ:

— Па-другое, у мікрараёне «Паўднёвы Запад» — на скрыжаванні праспектаў газеты "Звязда" і Любімава — знаходзіцца старажытны курган. Каля яго — ахоўная дошка. Але ападкамі і людзьмі вяршыня кургана моцна пашкоджана, ён паступова разбураецца. Назавіце канкрэтныя мерапрыемствы, якія вы збіраецеся ажыццявіць для захавання кургана.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Праблема з захаваннем помнікаў археалогіі ў населеных пунктах, асабліва ў вялікім Мінску, сапраўды ёсць. Вакол кургана плот не паставіш, вартаўніка — таксама. Справа — у інфармаванні людзей, што жывуць побач, якія не павінны тут катацца на санках і прывучаць да гэтага дзяцей. Яна проста не ведаюць, што курган — гэта пахаванне, могількі. Мяркую, што ёсць два варыянты: даследаваць аб'ект цалкам і выключыць яго з Дзяржспіса (гэта прадугледжана законам), альбо правесці належнае інфармаванне людзей і захоўваць курган як помнік археалогіі, як адметную дэталю культурнага ландшафту. Пытанне разгледзім разам з Мінгарвыканкамам.

Валерый ДРАНЧУК, журналіст-эколаг:

— Спадар Ігар, ці маглі б вы пракаменціраваць рашэнне аб будаўніцтве гатэля "Пекін" у Мінску ў межах паркавай тэрыторыі? Парк проста знікне. Некалькі дрэў — гэта ўжо не біялагічная спольнасць. Хто прымаў такое рашэнне, якія экспертызы яно мела, ці ўгадвалі яго з адпаведнымі службамі?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Безумоўна, калі дрэвы высыкаюць, любу мумальнаму чалавеку не па сабе стано-

віцца. Дрэва — жывы арганізм... Але пытанне ў дадзеным выпадку адрасавана, хутчэй, экалагам, гарадскім уладам... Заўважу толькі адно: у замежжы, да прыкладу, у Польшчы, цудоўна вырашаецца пытанне ўваходжання забудовы ў прыроднае асяроддзе.

Валерый ДРАНЧУК:

— Ці плануецца ў бліжэйшай перспектыве надаць статус помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны (мясцовага і рэспубліканскага значэння) тым беларускім бруканкам, якія захаваліся і маюць адзнаку нацыянальнага культурнага рарытэту? Пытанне гучыць рытарычна, таму адкажыце, ці бачыце вы бруканкі ў рээстры помнікаў нашай матэрыяльнай культуры?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Гаворка не пра помнікі, а — пра гісторыка-культурныя каштоўнасці. Ёсць парадак прадстаўлення прапановы аб наданні адпаведнага статуса, вызначаны пастановай Савета Міністраў ад 15 чэрвеня 2006 года № 762 "Аб некаторых пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны". У адным з раздзелаў Інструкцыі аб выдзненні Дзяржаўнага спіса каштоўнасцей прапісана, якія матэрыялы трэба рыхтаваць для надання статуса. Міністэрства культуры непасрэдна не займаецца вывучэннем і даследаваннем: у нас — іншыя функцыі. Калі да нас паступаюць прапановы, мы іх разглядаем у адпаведнасці з артыкулам 20 Закону аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь вызначаны крытэрыі адбору. Калі прапанова адпавядае крытэрыям, Навукова-метадычная рада, як правіла, прымае станоўчае рашэнне.

рыялаў і па сучасных тэхналогіях. І яшчэ: такія будынкі павінны адлюстроўваць нашы погляды на архітэктуру. На жаль, я пакуль не бачу ў Беларусі дастаткова архітэктараў, якія ўмеюць працаваць у гістарычным асяроддзі. Пытанне гістарычных рэканструкцый абмяркоўвалася ў Рызе яшчэ ў 2000 годзе з удзелам шэрагу вядучых спецыялістаў, і па выніках пасяджэння была падрыхтавана так званая Рызская хартыя аб гістарычных рэканструкцыях. І ўсе мы разам — Беларусь, Літва, Латвія, Эстонія, Украіна — прыйшлі да высновы, што для нашай тэрыторыі, якая пацярпела ад шматлікіх войнаў, страціла шмат аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, названая тэма вельмі актуальная. І мы маем права на аднаўленне знакавых гістарычных аб'ектаў. Досыць вядомы прыклад такой адбудовы — Мінская ратуша, царква Святога Духа ў Верхнім горадзе. Дадзеная рэканструкцыя цалкам да месца, бо з аднаўленнем страчаных будынкаў плошча выглядае зусім па-іншаму, яна набыла сваю гістарычную аб'ёмна-планіровачную структуру.

Што да аднаўлення замкаў, дык, з пункта гледжання турыстычнай прывабнасці, гэта таксама цалкам магчыма і рэальна. Напрыклад, у польскім горадзе Біскупін ёсць таксама такі адноўлены аб'ект, які працуе ў якасці турыстычнага. Так што і ў нас падобныя спробы аднаўлення і рэканструкцыі трэба толькі вітаць. Іншая справа — каб гэтая дзейнасць знаходзілася ў заканадаўчым рэчышчы. Бо калі ў нас няма праблем па Красках, — там прыватнік падыходзіць да аднаўлення сядзібы вельмі скрупулёзна і адказна, — дык у іншых яны ёсць. Напрыклад, у Альшэве, дзе ёсць жаданне "нарасціць" сядзібны дом. Таму да ўсіх гэтых пытанняў рэканструкцыі трэба ставіцца з разуменнем і вялікай адказнасцю.

Матэрыялы "гарачай лініі" падрыхтавалі Яўген РАГІН і Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ Фота Юрыя ІВАНОВА

Яўген РАГІН:

— У Глуску — падобная сітуацыя: там замчышка апынулася ў горадзе...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— У такіх выпадках варта весці гаворку пра рэканструкцыю элементаў замка, зрабіць на гэтым акцэнт. Тое будзе добра і для горада, ажывіць гарадское асяроддзе, прадэманструе старажытнасць таго або іншага паселішча. Іншая справа, што тут трэба разлічваць і фінансавыя выдаткі.

Яўген РАГІН:

— А ці ёсць цяпер у Беларусі якая-небудзь карта, на якой былі б пазначаны месцы, дзе стаяць ці стаялі раней замкі?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Гэта мая мара, каб у нас такая карта з'явілася. Літоўцы ўжо падобную карту маюць, прычым яна — інтэрактыўная, з нанясеннем усіх помнікаў культурнай спадчыны з зонамі аховы. Там ёсць нумар, апісанне помніка і ўся неабходная інфармацыя. Таму закрутае вамі пытанне вельмі важнае: гэта сапраўды справа на будучыню.

Юлія ІМАНЬШАВА, Мінск:

— Ці існуе на сёння дыялог паміж Міністэрствам культуры Беларусі і грамадскімі арганізацыямі ў справе аховы гісторыка-культурнай спадчыны? Ці прымаюцца да далейшага разгляду тыя заўвагі, што выказваюць гэтыя арганізацыі?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Шыкоўнае пытанне, дзякуй за яго вялікі! Перш за ўсё хачу сказаць, што ў 2006 годзе быў зацверджаны Закон Рэспублікі Беларусь аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, падпісаны Прэзідэнтам краіны. У Законе ёсць артыкул 4, які з'явіўся па

падставе рэальных, зразумелых і абгрунтаваных прапановы.

Юлія ІМАНЬШАВА:

— А як вы ацэньваеце прафесійны ўзровень грамадскіх арганізацый на дадзены момант?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ:

— Мне цяжка ацэньваць прафесійны ўзровень грамадскіх арганізацый, бо яны нам пакуль што не прадстаўлялі практычную дакументацыю на выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ. Што да прапановы па наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці, дык паступаюць і вельмі слушныя.

У сваім аўтэнтычным выглядзе абрад "Калядныя цары", уключаны ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO ў 2009-м, існаваў у Семежаве, што на Капыльшчыне, да сярэдзіны XX ст. Пасля працяглага перапынку ён быў адноўлены напрыканцы 1990-х па ініцыятыве мясцовых жыхароў. Даследаванні архіўных і друкаваных крыніц дазволілі праліць святло на некаторыя аспекты стаўлення і развіцця абраду "Калядныя цары" і яго гістарычныя карані, а таксама — сувязь з традыцыйнай батлейкай.

лі вайсковую форму. Гэтыя персанажы і былі празваны ў народзе царамі. Да "цароў" далучыліся даўнія мясцовыя маскі-персанажы — "Дзед" і "Баба", якія, акрамя таго, сустракаліся тут пад час цырымоніі традыцыйнага вяселля. Але, як сведчаць пісьмовыя крыніцы і даследаванні тэатразнаўцаў, семежаўскія "цары" з'явіліся задоўга да "атрады рускай арміі". Вёска Семежава знаходзіцца ў геаграфічным арэале найбольшага распаўсюджвання народнай драмы "Цар Максімільян" і лялечнай батлейкі. Для гэтай вёскі, якая ў XVII — XVIII стст. належала роду Радзівілаў і была мястэчкам (у пісьмовых крыніцах узгадваецца з 1582-га), уласціва правядзенне некалькіх кірмашоў у год. У падатковым рэестры Слуцка за 1648 г. сярод прафесій, што існавалі ў Семежаве на той перыяд, прыгаводзіцца скамарохі, дудары і штукары (жанглёры). У XIX ст. тут, як свед-

і народнай драмы. Безумоўна, вялікую ролю ў фарміраванні семежаўцаў адыграла непасрэдна і народная драма "Цар Максімільян", у першую чаргу, інтэрмедыя з паядынкамі ды забойствамі.

Найбольш пытанню выклікае песня, якую спяваюць "семежаўскія цары", ідуць строем па вуліцы, пры гэтым гучыць толькі адзін-два куплеты. Як аказалася, гэта сапраўды руская народная танцавальная песня "Посею лебеду на берагу". Хутэй за ўсё, выканаўцаў абраду прывабіла яе рытмічнасць, музыка, пад якую лёгка ісці строем, маршыраваць па вуліцы. Не выключана таксама, што менавіта гэтая песня і сапраўды засталася як след ад прысутнасці калісцы ў Семежаве расійскай арміі. Аднак, як сведчаць даследчыкі батлейкі, на Беларусі вельмі часта ў лялечных паказах спяваліся песні самага рознага паходжання: ад народных беларускіх, рускіх, польскіх да песні якога-небудзь улана. А таму, разумеючы, што кожны фальклорны твор — з'ява шматгранная і шматварыятная, нельга адназначна сцвярджаць, што семежаўскія "цары" ўзніклі толькі дзякуючы прысутнасці там атрады рускай арміі.

Не выключана таксама, што на з'яўленне абраду напрыканцы XVIII ст. у Семежаве аказаў уплыў радзівілаўскі тэатр, які нараджаецца якраз у дадзены перыяд. Гэта цалкам верагодна, улічваючы, што частка жыхароў Семежава працавала пры двары Радзівілаў. Менавіта дадзены факт мог садзейнічаць трансфармацыі батлейкі перформансаў у жывы тэатр. Гэтак сапраўды, безумоўна, і характар вясковага жытла. У прыватнасці, для Семежава характэрныя так званыя пагонныя двары — тып вясковай архітэктуры, калі ўсе пабудовы на сядзібе размяшчаліся ў адну лінію і злучаліся між сабой вялікімі сенямі. Менавіта ў такіх сенях магла бесперашкодна разгортвацца тэатральная дзея, да таго ж, акрамя гаспадароў, яны змяшчалі і шмат гледачоў. Такім чынам, характар гэтай своеасаблівай лакальнай каляднай гульні вызначыла актыўнае ўзаемадзеянне розных фальклорных жанраў, кніжнай і вуснай традыцыі, перапляценне рыс народнай і арыстакратычнай культур.

Якім бы ні было паходжанне абраду, важна разумець, што сёння "Калядныя цары" ўсведмяюцца семежаўцамі на ўзроўні лакальнай ідэнтыфікацыі як яркая, уласціва толькі іхняй мясцовасці, адметнасць каляндарна-абрадавай культуры.

Таццяна КУХАРНАК, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы, кандыдат гістарычных навук Ала СТАШКЕВІЧ, начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Фота Юрыя ІВАНОВА

Перформанс са следам магнатаў

Расследаванне "царскага" абраду

Гэты час у шырокай грамадскай існавала папулярная версія пра паходжанне семежаўскага абраду, якая была запісана са слоў мясцовага жыхара, настаўніка гісторыі Мікалая Аляшкевіча. Змест яе зводзіўся да наступнага: у XVIII ст. у вёсцы Семежава стаяў атрад расійскай арміі, салдаты і афіцэры якой пад час Каляд хадзілі ў сваёй звычайнай вайскавай форме па вясковых хатах, віншавалі гаспадароў са святам, паказвалі невялікае прадстаўленне, танчылі, спявалі, пасля чаго атрымлівалі ад семежаўцаў традыцыйныя падарункі. Затым, калі атрад пакінуў вёску, мясцовыя жыхары, у асноўным маладыя хлопцы, пачалі для калядных абыходаў апрацаваць у карнавальныя касцюмы, што нагадва-

чаць пісьмовыя крыніцы, нават дзейнічала школа "вярочных скакуноў і штукароў".

Адной з найбольш папулярных сцэн тэатра скамарохаў, якую часцей за ўсё паказвалі на кірмашах у час Каляд, была сцэна пра мужыка Мацея і доктара (у змененым выглядзе яна ўвайшла і ў рэпертуар батлейнікаў). А да канца XVIII ст., асабліва пасля падзелу Рэчы Паспалітай, батлейка амаль цалкам пераходзіць спачатку ў рукі мясцовых рамеснікаў, а пазней і сялян.

Сюжэт прадстаўлення "цароў" пабудаваны на паядынку. Гэта таксама сведчанне агульнасці батлейкі і семежаўскага народнага тэатра, бо сцэны паядынкаў былі характэрны для батлейкі самых разнастайных варыянтаў

А дзяўчаты варажылі...

Каб распавесці, што прыхавала для нас чараўніца-зіма, Гомельскі філіял Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава падрыхтаваў выстаўку "Магія зімовых святаў".

Па словах навуковага супрацоўніка ўстановы Пятра Цалка, зімовыя свята ў большай ступені — містычныя, бо "гуртуюцца" вакол дня зімовага сонцастаяння, калі зрух у прыродзе і Сусвецце прыводзяць да зрухаў у свядомасці людзей. Прыкладам таму — спробы дзяўчат зазірнуць у гэты час у невядомыя ды паваражыць на будучага мужа... Адкрываюцца свята Калядамі. Цыкл

калядных, святых, або, як іх яшчэ называюць у народзе, крывых вечароў заканчваецца 19 студзеня.

Наступны цыкл экспазіцыі — Вадохрышча, адно з самых вялікіх хрысціянскіх святаў, што засведчыла існаванне трыадзінага Бога: Бога-сына, які хрысціўся ў рацэ Іярдан, Святога Духа, што сышоў з яго, і Бога-бацькі, які ўсё гэта засведчыў.

Ланцуг зімовых святаў і прысвяткаў, дзе народныя і хрысціянскія календары шчыльна пераплятаюцца, заканчваецца Стрэчаннем: "Зіма з летам стрэкаецца". У гэты дзень — 15 лютага — адбываецца своеасаблівае спаборніцтва паміж зімой і вясной...

Выстаўка ўражае як прадстаўленымі экспанатамі, так і каментарыямі, якія іх суправаджаюць.

Марына МАРКЕВІЧ Гомель

Грамата на Новы год

Стары Новы год хоць і не з'яўляецца афіцыйным святам, але яго не забываюць і весела сустракаюць у нашай краіне ўжо не адно дзесяцігоддзе. Разам з тым, у мінулы эпохі на нашых землях існавалі і іншыя даты Новага года.

Як вядома, сучасны каляндар атрымаў назву «грыгарыянскі». Для прыкладання календара ў адпаведнасць з сонечным годам усім каталікам прадрэсавалася наступны дзень пасля 4 кастрычніка 1582 года лічыць не 5-га, а 15 кастрычніка. Так былі скасаваны дзесяць дзён, што "накапіліся" пасля ўвядзення юліянскага календара. Год пачынаўся таксама 1 студзеня. Такі адлік часу быў уведзены і на тэрыторыі Рэчы Паспалітай.

9 студзеня 1584-га была выдана спецыяльная грамата аб адзначэнні святаў па новым стылі. Але ці былі жыхары Вялікага Княства Літоўскага ўрадаваны гэтым новаўвядзеннем? Баркулабаўскі летапіс сведчыць наступнае: "Року 1583 календар новы выдан... На тот же час было великое замешание промеж панами и промеж людьми духовными, также и люди простыми было плачу великаго, нарекання силнаго, похвалки, посварки, забуйство, заклинания, видячи яко новые свята установляли, купцом торги albo ярмарки отменяли, право было начало пристыя антихристова, у таком великом замешанью...".

Нягледзячы на тое, што за выкарыстанне, цяпер ужо неафіцыйнага, юліянскага стылю прадрэсавалася пакарэнне, правастаўна і ўніяцкая царква працягвалі карыстацца менавіта ім. Пра гэта сведчаць загады 1596 і 1689 гадоў — беспаспяхова спробы пераводу на новы стыль. Пасля ж далучэння ў XVIII ст. Рэчы Паспалітай да Расійскай імперыі зноў адбылося вяртанне да юліянскага календара.

Ці існаваў юліянскі каляндар увесь гэты час без змяненняў? Як аказалася, не: шэраг змен у ім усё ж такі адбыўся. Але варта вярнуцца на колькі стагоддзяў назад і запытацца: ці мелі славяне каляндар да прыняцця хрысціянства? Пра такі каляндар сведчыць Атрамі-

рава Евангелле — адна з самых ранніх пісьмовых крыніц усходніх славян. Каляндар славян быў месяцовы, пра што сведчыць трынаццаты месяц, "влязны". Пасля прыняцця хрысціянства задачы календара змяніліся: ён існаваў не толькі для лічэння часу, але і змяшчаў хрысціянскія свята. Таму разам з верай з Візантыі быў "запавычаны" і юліянскі каляндар.

Год у Візантыі лічыўся не ад Ражджаства Хрыстова, а ад стварэння свету. Розніца паміж такімі летазлічэннямі складала, па падліках манаха Дзіянсія Малога, 5508 гадоў. Акрамя таго, у Візантыі карысталіся вераснёўскім стылем: гэта значыць, што год пачынаўся з 1 верасня. Такое летазлічэнне было запавычана Руссю з адной асаблівасцю: год пачынаўся не ў верасні, а ў сакавіку. Для чаго дата Новага года была перанесена на сакавік і не засталася ў верасні? Магчыма, гэта была даніна традыцыям: у шмат

якіх народаў пачатак года прыходзіўся менавіта на вясну — пачатак абуджэння прыроды. Магчыма, у сівай старажытнасці год пачынаўся з дзён веснавага раўнадзенства. А можа быць, гэта была своеасабліва незалежнасць, адказнасць за свой час і свой календар?

Сакавіцкім стылем на Русі карысталіся да 1492 года. Потым ён быў зменены на вераснёўскі. У прыватнасці, Іаан III загадаў перанесці пачатак года з 1 сакавіка на 1 верасня. Гэтая дата Новага года да нашага часу адзначаецца правастаўнай царквой як "пачатак навалецца". "Новае лета" па-стараславянску — "новы год", а свята Сімяон, дзень памяці якога прыпадае менавіта на 1 верасня, атрымаў у народзе назву "Сімяон-летапачынальнік". Трэба адзначыць, што канцільярыя Вялікага Княства Літоўскага ахвотна карысталася не толькі студзеньскім, але і вераснёўскім годам.

Іна КАЛЕЧЫЦ, кандыдат гістарычных навук На здымках: рэшткі старажытнай абсерваторыі на Полаччыне; беларускі рукапісны каляндар XVI стст.

Сірэна XIX стагоддзя

Бяспека жыцця

У 1853 годзе ў Мінску была створана першая пажарная каманда. З гэтага часу бярэ адлік гісторыя развіцця беларускай пажарнай службы, а Дзень выратавальніка адзначаецца 19 студзеня.

Сённяшнія фарміраванні МНС па сваіх функцыях, безумоўна, шматкроць пераўзыходзяць колішнія сціплыя сілы. І нумар "101" цяпер вядомы кожнаму, бо ў любой складанай сітуацыі грамадзяне звяртаюцца да тых, хто заўжды на пасту, і — дапамога прыходзіць без прамаруджвання. Некалькі хвілін чакання — і ўжо чутны

сірэны пажарных аварыйна-выратавальных аўтамабіляў.

Выратаванне, дапамога і абарона — гэтыя задачы работнікаў МНС маюць неацэнную сацыяльную, эканамічную і гуманістычную важнасць. Вялікай з'яўляецца і адказнасць людзей, якія прысвяцілі жыццё высакароднай справе...

Так, беларускія выратавальнікі нясуць сваю службу кругласутачна. Але няхай іх дапамога не спатрэбіцца, а 2012-ы стане для нас годам без надзвычайных здарэнняў і катаклізмаў. Жадаем усім выратавальнікам моцнага здароўя і паспяховай службы!

Таццяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС г. Мінска

Артур Бартэльс стаў прататыпам для аднаго з персанажаў палатна Яна Матэйкі «Пруская даніна».

(Заканчэнне. Пачатак у № 1)

Летам 1856-га, на пяці суднах па Віліі, адбылася знакамітая чатырох-месячная навуковая экспедыцыя невялікага экіпажа Канстанціна Тышкевіча. У склад групы, акрамя рабочых, абслугі і весляроў, уваходзіў і Артур Бартэльс. За гэты час падарожнікі наведалі больш за 300 беларускіх гарадоў, вёсак і мястэчак, зрабілі падрабязнае апісанне помнікаў архітэктуры і гарадзішчаў, правялі раскопкі курганных магільнікаў на Вілейшчыне і каля маёнтка Рысгоры (сённяшні Астравецкі раён). Тышкевіч і Бартэльс і самі бралі ў рукі рыдлёўкі і раскопвалі

...А цяпер вернемся назад — у Беларусь, дзе Бартэльс пражыў першыя дзве трэці жыцця і дзе стаў менавіта тым мастаком, якім мы, беларусы, можам сёння па праве ганарыцца. Спачатку — пра яго сяброўства з братамі Тышкевічамі (старэйшым — Канстанцінам і малодшым — Яўстафіем), першымі нашымі прафесійнымі археолагамі, што паклалі пачатак вывучэнню старажытных беларускіх гарадоў, гарадзішчаў і замкаў. Яны ж з’яўляюцца заснавальнікамі археалагічнага музея ў Лагойску, унікальнай калекцыя якога потым пакрысе перайшла ў Віленскі беларускі музей старажытнасцей. Абодва браты былі сынамі знакамітага Пія Феліцыянавіча Тышкевіча, які шмат зрабіў дзеля прымнажэння культурнай спадчыны родавага гнязда — Лагойска. Сам ён заснаваў цудоўную мастацкую галерэю і бібліятэку, граў на флейце ды скрыпцы, быў выдатным разьбярор па дрэве і адмысловым інкрустатарам. Цікава, што ў 1856-м, калі яму было сто гадоў, яго выбралі членам Віленскай археалагічнай камісіі!

тую кар’еру пачынае вельмі актыўна: уладкоўваецца на пабягушках у важнага саноўніка, раздае кампліменты яго жонцы і дачцы (згадайма незабыўнага Хлестакова!), рассылае запрашэнні на балі-маскарады, дзе танцуе з самымі выроўдлівымі, але багатымі дамамі, і г. д. І такой цаной атрымлівае павышэнне. І вось ён гойсае са службовымі даручэннямі, згінаецца перад начальствам, мітусіцца, заганяе коней, збівае ямшчыкоў... А калі нарэшце робіцца спадчыннікам родавых маёнткаў, пажынае поспех у пецябургскіх прыгажунь, адну з якіх, што больш заможная, бярэ ў жонкі, і, канешне ж, прымнажае тыя маёнткі, і г. д. У малюнках Бартэльса усё, да найдрабнейшага штрыха, востра і пераканаў-

Богуш-Сестранцэвіч — у жанравых сатырычных кампазіцыях. Думаю, што Бартэльс, аўтар такіх запісаў-накідаў, з якіх атрымліваліся цэлыя гісторыі вострага сацыяльнага зместу, мог бачыць гумарыстычныя карыкатуры сваіх выдатных сучаснікаў — пецябургска Паўла Фядотава ды жывыя выразныя гумарыстычныя гравюры парызаніна Поля Гаварні. І, канешне ж, ведаў графічныя дзённікі Яна Дамеля. Таму няма нічога здзіўнага ў тым, што Бартэльс, з яго прыныцыповай грамадзянскай пазіцыяй, праз некаторы час, не раздумаючы, устаў пад сцяг паўстанцаў-касяняраў Кастуся Каліноўскага і Зігмунда Серакоўскага.

Вядома, што пасля вілейскай экспедыцыі Бартэльс у 1858-м паехаў на адпачынак у мястэчка Друскенікі Гродзенскай губерні і пражыў там да наступнага года. За колькі месяцаў да гэтага тут пабываў Яўстафій Тышкевіч, каб сабраць некаторыя археалагічныя знаходкі і старажытныя кнігі. Магчыма, менавіта ён парэкамендаваў Бартэльсу адпачыць “на водах” і падлячыцца. Нагадаю, што з’яўленне курорта Друскенікі, гэтага “мінэральнага мястэчка”, звязана з імёнамі гродзенскіх губернатараў Рыгора Дапельмеера і Міхаіла Бабяцінскага, а таксама літоўскага генерал-губернатара Мікалая Рэпніна.

Тут Бартэльс не сядзеў склаўшы рукі, а пастаянна рысаваў і маляваў. Як успамінае сучаснік, Бартэльс свой альбом карыкатур “...папоўніў накідамі друскеніцкага грамадства, у якіх у уласцівай яму дасціпнасцю ўсхвалялі чалавечыя слабасці”. А публіка тут была вельмі разнастайная:

А.Бартэльс. “Чэлядзь” (з альбома “Суседскі абедзік”).

Доўгае падарожжа ад Лагойска і Радзівілімонтаў

курганы. А яшчэ хадзілі па вяско-вых хатах, каб паслухаць і запісаць народныя песні, паданні, легенды, паўдзельнічаць у абрадах і фальклорных святах. Бартэльс усюды рабіў малюнкi ды накіды, але галоўную ўвагу, канешне ж, надаваў рысаванню археалагічных знаходак і рэшткаў старажытных помнікаў. Вінікам гэтай паездкі з’явілася ўнікальная манаграфія К.Тышкевіча “Вілія і яе берагі”, завершаная ў 1858 годзе. Яна была багата ілюстраваная, канешне ж, натурнымі работамі Артура Бартэльса. А яшчэ раней мастак стварыў серыю малюнкаў для кнігі К.Тышкевіча “Гісторыя Лагойска”.

Цёплыя творчыя і чалавечыя адносіны звязвалі Бартэльса і з Яўстафіем Тышкевічам, які быў на чатыры гады старэйшы за яго. Гэта была таксама ўнікальная асоба не толькі ў сферы навуковай археалогіі, але і на музейнай ды літаратурнай ніве. Дастаткова сказаць, што пачынаючы з 1837 года ён рупліва да-следаваў старажытныя курганы на Лагойшчыне, Барысаўшчыне, Міншчыне, у Гальшанах, Міры, Крэве, Лідзе, Друцку. Заснаваў Віленскі музей старажытнасцей, які быў адкрыты 1 студзеня 1856-га ў будынку ўніверсітэта і якому Тышкевічы перадалі вялікую калекцыю ўласных збораў.

Праўда, гэты музей праіснаваў нядоўга. Пасля паўстання 1863 года музей як “цэнтр польскай інтрыгі” і “расаднік вальнадумства” паводле загада генерал-губернатара М.Мураўёва быў забаронены, а шмат “шкодных” экспанатаў адпраўле-

Артур Бартэльс: некарыкатурны лёс карыкатурыста

на... у Румянцаўскі музей у Маскву. Пасля гэтага пакрыўджаны Яўстафій пакідае Вілію. Выезджае ў Біржы і там займаецца пісьменніцтвам: стварае вершы і аповесць “Нашы краі”, успаміны пра мастакоў В.Ваньковіча і Я.Рустэма. Незадоўга да смерці ўсё ж вяртаецца ў Вілію, дзе 8 верасня 1873 года памірае на руках сястры Паўліны. Месяца вечнага спачыну ён знайшоў на могілках Роса побач з магіламі У.Сыракомлі, І.Лелявеля, Ф.Смуглевіча.

Захаваліся яго словы: “Абавязак кожнага адукаванага і ўлюбёнага ў свой край чалавека — старацца растлумачыць усё, што падпала пад сумненне і складае матэрыял для айчынай гісторыі. Здагадацца, шукаць, а адкрытае перадаваць людзям — значыць падаваць руку дапамогі тым, хто прысвядзіў жыццё сваё і здароўе навукам для добра грамадскага”. Упэўнены, да гэтых думак мог бы цалкам далучыцца і яго сябра Артур Бартэльс. Урэшце, як і мы ўсе, людзі XXI стагоддзя...

На радзіме мастак шмат працуе прамом, алоўкам і акварэллю. Яго галоўная тэма — жыццё і побыт шляхецкіх фальваркаў і сядзіб, гаспадары якіх становяцца аб’ектам ягонай бязлітаснай сатыры. Ён высьмейвае іх самаздаволенне і духоўную абмежаванасць, бессаромнасць жулікаў-аканомоў, бічуе іхні паразітызм, жорсткасць і пагарду ў дачыненні да “халопаў”, да проста-

га народу. Надзвычайна вострай і глыбокай з’яўляецца сатыра на растлусцелае шляхецтва ў альбоме “Чалавек высокага нараджэння”.

З маленства і да скону Бартэльс прасочвае шлях знамага каталіцкага роду. Адлюстроўвае ягоны на апошніх старонках альбома ў выглядзе малюска, бо такое шляхецтва, як сценкі ракавіны, абараняе ад усіх удараў лёсу яго герб і паходжанне. Рысункі з аўтарскімі подпісамі зроблены прамом вельмі віртуозна, хаця і даволі бегла, на кожнай старонцы — па некалькі малюнкаў. Перад намі праходзіць жыццё нашадка ва-яўнічых гетманаў і царкоўнікаў, якія шмат папрацавалі, як піша аўтар, дзеля ўмацавання каталіцтва. Яму знаходзяць дастойных настаўнікаў — абата-француза і заезджага музыканта-немца: вучыць яго роднай мове няма каму, акрамя рахункавода з канторы бацькоўскага маёнтка. Далей ідзе ланцуг прыгод маладога шляхціча за мяжой, адкуль ён вяртаецца, абцяжараны даўгамі. Зразу-мела, усе бацькоўскія грошы ён прагулаў альбо прайграў за картачным ці рулетачным сталом. Але ахоўная ракавіна — прыналежнасць да пры-вільейнага саслоўя — выратоўвае яго і тут, і самому Габсеку (ён з’яўляецца ў малюнку) не ўдаецца выцягнуць з багатага сямейства ні капейчыны. Але надыходзіць час падумаць маладому балдыку пра кар’еру. Яго пасылаюць у Пецябург. І тут ён гэ-

ка: і бясколерная вонкавасць героя, і фізіяноміі ўсіх іншых персанажаў, і шматлікія, тонка падмечаныя побытавыя падрабязнасці ды атрыбуты.

Вось яшчэ адзін альбом — “Аканом”, дзе малюнкi зроблены чорнай акварэллю. Ён прысвечаны, як кажа сам аўтар, самаму “высокаарганізаванаму з млекакормячых”. Так, на першым аркушы адлюстравана гэтая “высокаарганізаваная жывёла”, якая збівае да паўсмерці “хама”-музыка. Усе наступныя сцэны нібыта пераносцяць нас у куточкі пакояў Хруцкага ці Заранкі, але Бартэльс у гэтых кутках падмячае пацучынае жыццё агідных паразітаў. Вось, напрыклад, сябры аканомы — арандатары, якія яму даюць хабар, прадстаўнікі ўлады, якім дае хабар ён, і г. д. Заканчвае аканом тым, што набывае сто душ і сам становіцца памешчыкам. А як пранізіва і смешна мастак у альбоме “Суседскі абедзік” паказаў чэлядзь, якая хціва накідаваецца на астаткі з панскага стала! Якія выразныя вобразы-тыпы пяці згаладалых мужчын і жанчыны! У цэнтры таксама — галодны сабака, але на яго з боку людзей — нуль увагі...

Гэткае выкрывальнае сатыра на такую характэрную для тагачаснай Беларусі фігуру панскага аканомы з’явілася за шмат гадоў да таго, як да гэтай тэмы звярнулася ў сваіх беларускіх аповесцях Эліза Ажэшка (згадайма яе апавяданне “Гедалі”) або мастак Станіслаў

літаратары, журналісты, мастакі, вайскоўцы, музыканты, артысты. І Бартэльс як чалавек вельмі камунікабельны мог тут сустракацца і з маладой паэткай Тэадорай Нарбут, і з Уладзіславам Сыракомлем, і з публіцыстам, літаратарам, перакладчыкам на рускую мову 4-й часткі “Дзядоў” Міцкевіча, аўтарам “Запісак пра Друскенікі” і “Поўнай літоўскай міфалогіі”, штабс-капітанам Васілём фон Роткірхам, і са скульптарам Янам Астроўскім, і з пісьменнікам-фантастам Тэадорам Трыплінам, і са знакамітым раманістам Юзэфам Крашэўскім, які ў 1847 годзе пахаваў тут Яна Чачота, і з уладальнікам маёнткаў у Азёрах Леапольдам Валіцкім (апошні, якраз у прысутнасці Бартэльса і шматлікіх адпачывальнікаў “на водах”, паставіў тут за свой кошт надмагільны помнік Яну Чачоту). Пазней за ўдзел у паўстанні ён быў пасланы на катаргу ў Сібір. Наўрад ці тады, у Друскеніках, Бартэльс мог зрабіць здагадку, што праз чатыры гады здарыцца падзея, якая кардынальна зменіць усё яго жыццё...

У 1859-м мастак вярнуўся ў Лагойск. Да пераломнага, лёсавызначальнага, этапа ў ягонай біяграфіі — пачатку нацыянальна-вызваленчага паўстання беларусаў, палякаў і літоўцаў — заставалася ўсяго чатыры гады...

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62. Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ Выстаўка, прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння Юрыя Карачуна.
■ "Вобраз Прасвятой Багародзіцы ў беларускім іканапісе XVII — XVIII стст.".
Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка японскага мастацтва.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦАГА-БІРУЛІ Ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.".
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:

- Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст.".
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".
■ "Водбіскі ваеннай славы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.".
Выстаўкі:
■ "Вайна 1812 года ў

гісторыі Мінска".

■ Выстаўка піктарыяльнай фатаграфіі "Метамарфозы", прысвечаная 130-годдзю з дня нараджэння Льва Дашкевіча).
■ "Заплакалі струны жывыя".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Выстаўка "Зорка Віфлеема" (Батлейкі, у якіх ажываюць падзеі ў Віфлееме пад час Божага Нараджэння; сцэны з гісторыі Міра і Нясвіжа).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.

■ "Партызанскі лагер".
■ "Русь — Гімалаі" (выстаўка карцін М.К.Рэрыха і фотавыстаўка "Пакт Рэрыха").

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея. Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:
■ "Час азёрнуцца".
■ "Класікі беларускага жывапісу XX ст.".
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ Пакой крывых люстэркаў.
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і адзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Выстаўка "...І громче труб на поле чести зовёт к Отечеству любви!" да 200-годдзя Айчыннай вайны 1812 г.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крыміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.
■ Выстаўка-продаж "Кірмаш мёду".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.

■ Да 21 — выстаўка работ студэнтаў кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў "Зімовыя мары".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карловіча, 4, пр. Леніна, 43. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка Андрэя і Кацярыны Лаўкоўных (г. Рагачоў).
■ Выстаўка В.Андрэянава "Прасторы душы".
■ Выстаўка жывапісу Ю.Платонава.

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЛЮТЫ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2012 ГОДА!
Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка Р.Махмудава "Лятаючыя кветкі".

■ Выстаўка С.Нурматава "Даспехі часоў Паўночнай вайны".
■ Выстаўка фатаграфій Сяргея Плыткевіча "Вандроўка па Беларусі".

ДУ "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Гейсіка, 1. Тэл.: (8-01770) 5 51 81. Сектар "Выставачная зала".

■ Выстаўка з фондаў "Міхайлаўскае" "Дарога да Пушкіна".

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
■ Выстаўка, "Зерне, кінутае ў ніву, ўсходзіць ды красуе...".
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з

Выстаўкі:
■ Літаратурна-мастацкая выстаўка "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".

■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".
■ "Планета твораў і іх герояў".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Са свету па ёлцы" (выстаўка-конкурс).

Выстаўкі:
■ "Індыя. Праз Гімалаі на даху аўтобуса".

■ "Вялікія муміі Егіпта".
■ "Бацькі і дзеці".
■ "Вароты ў дзяцінства".
■ "NEO BRATIMOE".
■ "Цень Іерусаліма".
■ "З табурэтам праз кантыненты".
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзедзю СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

ТЭАТРЫ*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 15 — "Іяланта" (опера ў 2-х дзях) П.Чайкоўскага.
■ 17 — "Севільскі цырульнік" (камічная опера ў 2-х дзях) Дж.Расіні.
■ 18 — "Моцарт і Сальеры" М.Рымскага-Корсакава (музычныя вечары ў Вялікім).
■ 19 — "Травіята" (опера ў 3-х дзях) Дж.Вердзі.
■ 20 — "Шапеніяна" (балет у адной дзеі).
■ 21 — "Кармэн" (камічная опера ў 2-х дзях) Ж.Бізе.

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 14, 15 — "Шчаслівы муж" (камедыя ў 3-х дзях) Ф.Аляхновіча.
■ 16 — "Дарагая Алена Сяргееўна" (псіхалагічная драма) Л.Разумоўскай.
■ 17 — "Хто пакахае мадам?" (камедыя) А.Шурпіна.
■ 18 — "Што баліць?" (камедыя) В.Анісенкі.
■ 19 — "Каласы пад сярпом тваім" (гістарычная драма) паводле У.Караткевіча.
■ 20 — "Палёты з анёлам" (драма) В.Анісенкі.
■ 21 — "Сталіца Эраўнд" (камедыя) С.Гіргеля.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

- 14 — "Чароўная лямпа Аладзіна" М.Самойлава.
■ 14 — "Мая жонка — ілгуня" В.Ільіна, В.Лукашова.
■ 15 — "Чырвоны Капурыйк. Пакаленне НЕХТ" АРыбікава.
■ 15 — "Ноч у Венецыі"

- І.Штраўса.
■ 17 — "Блакітная камя" К.Брэйтбурга.
■ 18 — "Аршын мал алан" У.Гаджыбекава.
■ 19 — "Марыца" І.Кальмана.
■ 20 — Каханне па-італьянску: "Званочак" Г.Даніэці; "Шлягеры неапалітанскага квартала".
■ 21 — "Залатое кураня" В.Улановскага.
■ 21 — Вечар балета: "Шахразада" М.Рымскага-Корсакава.
■ "Іспанскія мініяцюры".

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 14 — 15 "Навагоднія мары Слоніка". Ёлчная праграма "Слонік і Дзед Мароз".
■ 20 — "Жураўлінае пер'е" Дз.Кінасіта.
■ 21 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Марына САМОЎЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Пётр ОВАД, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталюстрацый — Юрый ІВАНОВ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: (017) 290-22-50 (прыёмная) (017) 286-07-97, (017) 334-57-23
Тэлефон/факс: (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334-57-41

www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рупіскі не рэанзуюцца і не вяртаюцца.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2011. Індэксы 63875, 638752
Наклад 8541
Падпісана ў свет 12.01.2011 у 18.30
Замова 175
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

